74. márc. 29.

»A NYUGAT ALKONYA«

Az idősebbek minden bizonnyal emlékeznek még Oswald Spengler könyvére. A századelőn alkotó német filozófus gyorsan népszerűvé vált Magyarországon is. Spengler kilenc kiadást megért, majd ugyanilyen gyorsan elfeledett munkájában a századvég pesszimista hangulatát tükrözve vázolta fel a nyugati életforma válságát. Az elmúlt hetek napi híreinek mozaikjából ismét felmerül a fogalom, polgári közgazdászok, szociológusok, neves társadalomkutatók véleménye esik egybe a fejlett tőkés országokban működő kommunista pártokéval: a fejlett kapitalista országok napjainkban súlyos krízisen mennek keresztül. „Az európai kapitalista országok életének ma minden területét súlyos válság hatja át" — hangzik a nyugat-európai kommunista pártok brüsszeli értekezletének záródokumentuma. Gus Hall, az Amerikai Kommunista Párt főtitkára így kezdte beszámolóját a Központi Bizottság kibővített ülésén: „Országunk hangulatát a zavarodottság jellemzi."

Bár a különböző beállítottságú vélemények nyilvánvalóan eltérnek abban, milyen súlyos a jelenlegi válság, és főként hogyan oldódik meg, az elmúlt hetek eseményei alapos bizonyítékot szolgáltatnak arra, hogy „valami van". Angliában a bányászok jogos bérkövetelése nyomán kirobbant sztrájk és szociális válság alkalmat adott a konzervatív vezetésnek arra, hogy megkockáztasson egy idő előtti választást, melytől saját „kemény" politikájának feltétlen igazolását várta. Az eredmény ismeretes; az erőviszonyokat figyelembe véve, Wilson kormánya a szó szoros értelmében borotvaélen táncol, hiszen az ellenzékbe szorult konzervatívok a liberálisokkal és a kis pártokkal összefogva bármikor leszavazhatják. Az adminisztráció ingatag helyzetét jól tükrözi a nemzetközi pénzpiac, átmeneti megerősödése után ismét gyengült a font. A nagykereskedelmi árak, csupán februárban, évi szinten 25,5 százalékkal emelkedtek. A Wilson-kormány így nehéz feladatot vállalt, mikor az infláció megfékezését ígérte választóinak. Lehet, hogy február 28-án az angol választók nemcsak a pártokról döntöttek, hanem lényegében az elavult kétpártrendszerről mondtak ítéletet.

Mindössze egy nappal előzte meg az angol választásokat a francia kormány lemondásának híre. Bár az új kabinet megalakítása itt nem szolgált szenzációval, az új adminisztráció előtt álló feladatok nagyságát jól mutatja, hogy a franciák 89 százaléka gazdasági válságtól tart az idén, és háromnegyedük arról is meg van győződve, hogy ennek politikai következményei lesznek. Az infláció ütemét az üzleti körök 1974-re minimum 12 százalékra becsülik.

Az angol és a francia helyzet értékelését még éppen csak megkezdték a szakértők, amikor a hírügynökségek bejelentették a háború utáni 35. olasz kormány bukását. A hátteret itt is gazdasági kérdések képezték, a kormánykoalíció partnerei eltérő véleményt képviseltek abban, hogy milyen gazdaságpolitika követendő az ország jelenlegi, súlyos helyzetében. Az infláció mértékét itt ez évben 15 százalékra teszik.

A fenti események bizonyos fokig azt mutatják, hogy a társadalmi-történelmi fejlemények a vizsgált országokban meghaladták a jelenlegi politikai struktúrát. A válságjelenségek azonban nemcsak országméretekben mutatkoznak, hanem regionális szinten is megfigyelhetők. A nyugat-európai tőkés integrációs szervezet, a kilenc országot tömörítő Közös Piac jellemzője a Die Zeit szerint „a belső szilárdság hiánya", és félő, „hogy a stagnáció dezintegrációba megy át". Az elmúlt hetek fejleményeit értékelve a nyugatnémet lap egyáltalán nem túloz. El nem fogadott regionális politika, gyakorlatilag befagyasztott valutaunió, látványos egyet nem értés a washingtoni energiaértekezleten nyolc közös piaci ország és a francia képviselő között, majd a Wilson-kormány szándéka, hogy újratárgyalja Anglia közös piaci tagságának feltételeit — ezek az események aligha segítik elő „az európai identitás" megfogalmazódását.

Szélesebben kitekintve, a tőkés valutarendszer válsága, az 1944-ben megfogalmazott játékszabály-rendszer felbomlása, a tőkés világkereskedelem szabályainak újraírására irányuló törekvés teszi teljessé képünket.

A kérdés most már az, hogy változó világunknak milyen tendenciái adnak e jelenségekre magyarázatot. Nyilvánvaló, hogy korunk világpolitikájában az alapvető tényező a két világrendszer békés egymás mellett élése és ennek átmenete az együttműködés gyakorlatába. Az enyhülés politikájának legfeljebb érintőlegesen van befolyása a nem szocialista világrendszer fentebb vázolt mély problémáira, kérdésünk megválaszolásakor tehát olyan tényezőket kell keresnünk, melyek a kapitalista világrendszer belső sajátosságai.

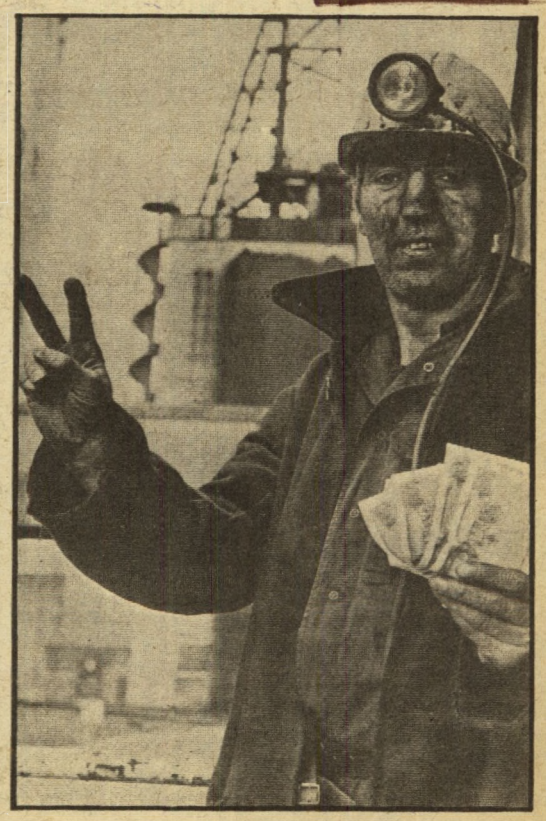
Napjainkban a tőkés világban a probléma gyökere az erőviszonyok lényeges átrendeződése és átrendezése. A kapitalista világ alapvető intézményei — a Nemzetközi Valutaalap, NATO stb. — olyan korszakban jöttek létre, melyben az Egyesült Államok gazdasági fölénye a háború által tönkretett Nyugat-Európával és Japánnal szemben még abszolút volt. Ennek megfelelően a szabályokat is Washington diktálta. Az azóta eltelt negyedszázad szinte gyökeres változásokat hozott. A gazdasági fejlettség mutatója, az egy főre jutó bruttó nemzeti termék tekintetében több állam — NSZK, Svédország — utolérte a tengerentúlt. Japán várhatóan 1980-ban teljesíti ezt. A nyugat-európai és japán áruk versenyképessége egyre nagyobb arányt biztosított számukra a világkereskedelemben, a 70-es évek elején megtörtént a valaha „mindenható" dollár formális trónfosztása is. De mint az International Herald Tribune találóan jegyezte meg, „a politikai elképzelések 10 évvel elmaradnak a gazdasági valóság mögött." Az USA és a Közös Piac jelenlegi vitájának pedig éppen ez az alapja, az a nyugat-európai szándék, hogy a tőkés világrendszer intézményei — a politikai viszonyok — tükrözzék a gazdasági erőviszonyok változását.

A nem szocialista világrendszer erőviszonyainak további alakulására ható másik lényeges tényező a fejlődő világ fellépése. A 60-as évek elejétől kezdődően a harmadik világ politikai súlya állandóan nőtt, szerepük a világpolitikában egyre markánsabbá vált. Mindezt azonban nem kísérte súlyuk elismerése a nem szocialista világ intézményrendszerében. (Ebből a szempontból az olajválság — az áremelés és az embargó minden közvetlen politikai indítéka mellett — felfogható a fejlődő országok egy csoportja azon szándékának, hogy kikényszerítsék a világkereskedelem igazságosabb átszervezését.)

Látható, a dolgok összefüggnek, nem egyedi jelenségekről van szó. Az erőviszonyok megváltoztatása a politikai kapcsolatok, a kereskedelem és pénzügyek területén hosszú folyamatnak ígérkezik. Az USA aligha hajlandó önként tudomásul venni a világban végbement változásokat. A kapcsolatok újrarendezéséhez viszont évek kellenek. Addig pedig tovább tart a „naplemente".

G. Gy.—L. P.

YORKSHIRE-I BÁNYÁSZ MUTATJA A SZTRÁJK IDEJÉN: A VÉGSŐ GYŐZELEMIG KITARTUNK

TUNTETÉS FRANCIAORSZÁGBAN A KÖZÖS PIAC ELLEN

AZ IGAZSÁG ÜZENETE

Egyetlen napon három azonos témájú írást kaptunk. Kettőt a telexgép kopogott le a tájékoztatás legfontosabb műfajában: hírként. Stockholmban, március 11-én megalakult a chilei katonai junta bűncselekményeit kivizsgáló bizottság. A Russel-bírósághoz hasonlítható bizottság március 22. és 24. között ül össze Helsinkiben — egy időben az európai biztonsági értekezlettel. A napirenden olyan kérdések szerepelnek, mint az Allende-rendszer ellen szőtt összeesküvés, idegenek részvétele a puccs végrehajtásában, a katonai junta vétségei az emberi jogok ellen és a bánásmód, amelyben a junta hatóságai a politikai foglyokat és a menekülteket részesítik.

A második hír arról szólt, hogy a nemzetközi haladó ifjúsági és diákmozgalom küldöttségének — benne a DIVSZ elnökének és a francia KISZ képviselőjének — sikerült bejutni Chilébe, és a helyszínen gyűjtött tapasztalatokat a junta lélektelen terrorhadjáratáról a világ elé tárják.

A harmadik írás illegálisan érkezett hozzánk, mert volt, aki vállalta a kockázatot, hogy az amerikai földrészről eljuttassa a világhoz a chilei fiatalok hangját.

Mindhárom írásban közös a dátum: március 11. Hogy miért, arra a chilei felhívás világít rá, amelyből részleteket közlünk.

(Lapzártakor érkezett a megdöbbentő hír, hogy José Toha, a Népi Egység kormányának egykori hadügy- és belügyminisztere a chilei junta újabb áldozata!)

VILÁG FIATALJAI!

Március 11-én volt hat hónapja, hogy a fasiszta katonai államcsíny vérrel és tűzzel megbuktatta Chile törvényes és alkotmányos kormányát, amelynek feje Salvador Allende volt.

Azóta országunkban a történelem legbrutálisabb elnyomása bontakozott ki.

A chilei nép demokratikus szabadságjogai ellen

A nép ellen irányuló fasiszta gyűlölet a dolgozók, a parasztok és a diákok politikai és társadalmi szervezetei ellen intézett támadásban fejeződik ki.

A CUT, a dolgozók legnagyobb szakszervezete illegalitásba kényszerült. A fasiszták manipulálják a szakszervezeteket, és a fasiszta diktatúra küldöttei saját szájuk íze szerint jelölik ki az új vezetőségeket. A gyülekezési és sztrájkjogot megszüntették. Megszűntek a diákszövetségek és a diákközpontok. Sem alkotmány, sem törvény nem korlátozza az elnyomást.

A parlamentet és az elöljáróságokat bezárták. Rendelet tilt mindenfajta választást.

A törvénykezés még formálisan fennáll, de legfontosabb tagjainak szégyenletes összejátszása a fasisztákkal az önkény és a bűntettek melegágyává tette.

A fasiszták mindezt a hadiállapot kihirdetésével akarják igazolni.

Lábbal tiporják az emberi jogokat

A kezdeti vérengzéseket szünet nélkül követi a hazafiak, fiatalok és öregek, férfiak és nők ezreinek letartóztatása. Jelenleg, több mint 55 000 chileit tartanak fogva a több mint 100 koncentrációs táborban. A kínzások egyre jobban terjednek: elektromos árammal kínoznak, nőkkel szemben nemi erőszakot követnek el, a foglyok ízületeit fémrudakkal és láncokkal törik össze, körmüket kitépik, mérgező folyadékokat fecskendeznek beléjük. Az ítélet nélküli kivégzések, valamint a menekülés közben lelőttek száma a „katonai járőrök elleni támadásokért", egyre növekszik.

Magánlaksértéseket követnek el, szétrombolják az otthonokat. Az éjszakai járőrök és a zuhanórepülések a lakosság megfélemlítését szolgálják. Az elnyomásokon és megtorlásokon kívül súlyos nyomor sújtja a chileiek millióit. Politikai okokból bocsátanak el dolgozókat, és így ma 18 százalékos a munkanélküliség a népi kormány alatti 1,5 százalékkal szemben. Az áldozatok elsősorban fiatalok.

Az általános áremelkedések, elsősorban a létfenntartási cikkek árának emelkedése ezekben a hónapokban már elérte a 2000 százalékot, ugyanakkor befagyasztották a béreket, és így a dolgozó tömegek a legmélyebb nyomorba süllyednek. Röviden összefoglalva, visszatérnek a múlt közgazdasági viszonyai, amikor egy maroknyi kizsákmányoló gazdagságát a tömeg nyomora biztosította.

Ez a politika tökéletesen megfelel a diktatúra jellegének és azoknak a mögöttes érdekeknek, amelyek védik és fenntartják. A junta hazaáruló tábornokai az imperializmus, a monopóliumok és a nagy földbirtokosok érdekeit védik.

Nemcsak egy bizonyos reakciós fasiszta hatalomról van szó, az egész politikát áthatja a fasizmus. Ez az uralom az ország túlnyomó többségének érdekeivel ellentétben csak úgy maradhat fenn, hogy a terrorra, hatalmas, elnyomó rendőrapparátusra támaszkodik. Több mint 300 instruktort „kölcsönzött a brazil diktatúra", 8000 titkosrendőr végzi piszkos munkáját titokban, a halálkülönítmények stílusában. Ezek jelenleg DNAR (Országos Hírszerző Központ) néven működnek. A fasiszta rezsim csak úgy marad-

VILÁGGAZDASÁGI KISLEXIKON

Az utóbbi években állandósult a híradás: a nyugati tőkés valutákat az infláció betegsége sújtja. A pénz értékromlása hű tükörképe a gazdaságban végbemenő folyamatoknak. A tőkés világ gazdasági válsága egyre markánsabban rajzolódik elénk, a mélyben lejátszódó folyamatok megértése nem könnyű feladat. Ehhez kívánunk segítséget nyújtani két sokszor használt fogalom megmagyarázásával.

74. VI.19.

KONJUNKTÚRA – DEKONJUNKTÚRA

A tőkés országok gazdaságának fejlődését a közgazdászok nagyon találóan a hullámvasúthoz hasonlítják: egyszer a csúcson, máskor a mélyben. A kapitalista fejlődés egyik legfontosabb sajátossága a szakaszos, ciklikus jelleg. Az 50-es évek végén, a 60-as évek elején például olasz „gazdasági csodáról" beszéltek, ma pedig Olaszország nemzetgazdasága jelentős gondokkal küzd. Az Egyesült Államokban is kisebb-nagyobb időközönként váltják egymást a fellendülés és a visszaesés szakaszai. Mindez azt jelenti, hogy *az egyes országok külön-külön is befuthatják a hullámvasút pályáját, de a tőkés világ egésze általában egyszerre éli át a gazdasági fellendülés (konjunktúra) és a hanyatlás (dekonjunktúra) periódusát.* Megfigyelhető, hogy a vezető tőkés nagyhatalmak — elsősorban az USA, továbbá az NSZK, Japán, Nagy-Britannia — gazdaságának helyzete meghatározza a többi kapitalista ország konjunkturális állapotát. Ha például az Egyesült Államok a visszaesés állapotában van, akkor ennek tovagyűrűző hatását megérzi az egész tőkés világgazdaság.

A ciklikus fejlődés — válság, depresszió, megélénkülés, fellendülés — csúcspontja a konjunktúra (fellendülés) időszakában következik be. A gazdaság ilyenkor igyekszik „behozni" mindazt, amire a dekonjunkturális állapotban nem volt lehetőség. Emelkedik a termelés, meggyorsul a pénzforgalom, nő a vásárlókedv, csökkennek az eladatlan raktárkészletek. A termelés fokozása maga után vonja a munkanélküliség viszonylagos csökkenését, új beruházások beindítását, az üzleti élet megélénkülését, a nemzeti jövedelem emelkedését. A konjunktúra azonban már magában hordozza a hanyatlás (recesszió), az újabb válság elemeit, és egyszer csak beköszönt a gazdasági pangás. Természetesen sem a konjunktúra, sem a többi szakasz tartalmát nem lehet pontosan meghatározni, de több évtized tapasztalata alapján *körülbelül 6—10 évenként ismétlődik a ciklus.* Szabályként ezt sem lehet kimondani, hiszen volt már példa 2—3 évenként ismétlődő válságra, sőt tíz évig tartó töretlen konjunktúrára is.

Az utóbbi években megfigyelhető a konjunktúra egy speciális „változata", az egészségtelen, *túlfűtött konjunktúra.* Napjainkban ennek a jelenségnek lehetünk tanúi az NSZK-ban, Svédországban, Spanyolországban, Kanadában és még egy sor más tőkés országban. A hirtelen fellendülés hatására az államháztartás egyensúlya felbomlik, növekszik az infláció és a munkanélküliség stb., egyszóval ezek az országok *„saját zsírjukban sülnek".* A túlfűtött konjunktúra tüneti kezelése különféle intézkedésekkel ideig-óráig lehetséges, de a betegség gyógyszerét még nem sikerült feltalálniuk a nyugati gazdasági szakembereknek.

STERLINGÖVEZET

Az első világháború előtt még kétségkívül Anglia volt a világ legnagyobb kereskedelmi hatalma, a világ pénzének a font sterlinget tekintették. A sterlingblokkot, a sterlingövezet elődjét az 1929—33-as gazdasági válság körülményei hozták létre 1931-ben. Tagjai azok az államok voltak (nemcsak a Nemzetközösség országai tartoztak ide), melyek valutájuk árfolyamát a fonthoz kötötték és valutatartalékaikat font sterlingben valamelyik londoni pénzintézetnél tartották. A második világháború után létrejött sterlingövezet sok tekintetben hasonlított ehhez, de jelentősek voltak az eltérések is. A háború következtében Anglia gazdaságilag meggyengült, kénytelen volt valutáris korlátozásokat bevezetni, kivitele versenyképességét valutáris protekcionizmussal (a partnerek számára kedvezőtlen védőrendszerekkel) is növelni. Így a sterlingövezet kereskedelme fontban bonyolódott le, *a font csak az övezeten belül volt szabadon konvertálható, az egyéb országok részére történő átutalásokat korlátozták.* India tehát nem vásárolhatott fontjáért szabadon árut dollárért mondjuk az USA-ból, kénytelen volt tehát a brit árut előnyben részesíteni. Ráadásul az angol tőkések sok, számukra létfontosságú nyersanyagot így fontért, dollárfizetés nélkül tudtak megvásárolni. Elősegíti a rendszer az angol monopoltőke-övezeten belüli beruházásait is. Az övezet jórészt a nemzetközösségi tagokra terjedt ki, bár például Jordánia és az Ír Köztársaság nem tagja a Commonwealth-nek. (Líbia nemrég lépett ki.)

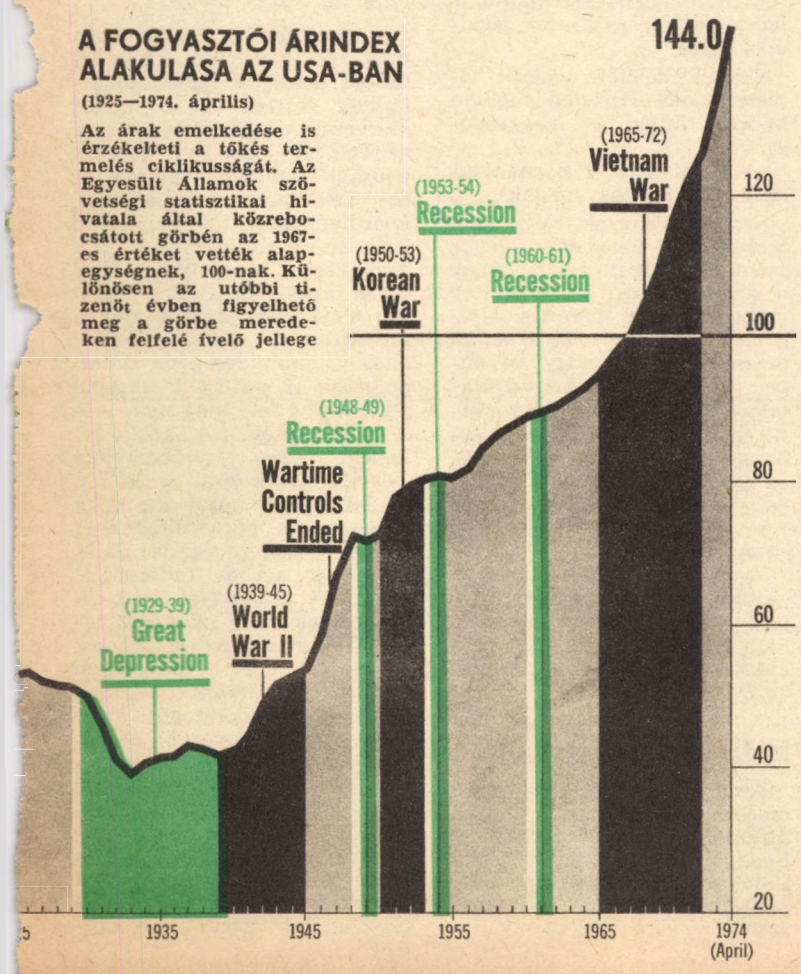
A 60-as évek elejétől kezdődően egyre élesebben követelték nemzetközi gazdasági körökben — magában Angliában is — a font tartalékvaluta— kulcsvaluta szerepének feladását. Az angol közgazdászok a fizetésimérleg-deficitet is részben ennek a számlájára írták. A legnagyobb izgalmakat az 1967. november 18-i első fontleértékelés váltotta ki, mivel a sterlingövezet országai tartalékaik értékcsökkenésétől tartottak, annak ellenére, hogy az 1968-as úgynevezett Bázeli Egyezmény garantálta fontköveteléseik értékállandóságát a dollárhoz képest. Azóta újabb fontleértékelés és megegyezés született a sterlingövezet fokozatos megszüntetéséről. *Eszerint az övezet országainak Londonban felhalmozott sterling-követeléseit fokozatosan más valutákra, főként dollárra kell átváltani.* Ehhez viszont meg kell teremteni a feltételeket olyan helyzetben, amikor Anglia fizetési mérlegét a közös piaci csatlakozás költségei is terhelik. A „hogyan" tehát fogasabb kérdés. Nem is szólva a dollár krónikus „betegségeiről", amelyeket ily módon újabb terhekkel tetéz a tőkés világgazdaság.

(G. P. — L. GY.)

A FOGYASZTÓI ÁRINDEX ALAKULÁSA AZ USA-BAN

(1925—1974. április)

Az árak emelkedése is érzékelteti a tőkés termelés ciklikusságát. Az Egyesült Államok szövetségi statisztikai hivatala által közrebocsátott görbén az 1967-es értéket vették alapegységnek, 100-nak. Különösen az utóbbi tizenöt évben figyelhető meg a görbe meredeken felfelé ívelő jellege

PORTRÉ

ISABEL PERÓN

Dél-Amerika legfiatalabb alelnöke volt. Most Dél-Amerika legfiatalabb államelnöke. Az első női elnök Dél-Amerikában.

Maria Estela Martinez de Perón: keskeny, összeszorított ajkak, finom vonású arc, hegyes áll, figyelmes, határozott tekintet. Negyvenhárom éves.

Politikai karrierjét 1956-ban Panamában „alapozta meg", amikor Isabel művésznéven egy argentin népi balettegyüttes csillaga volt: ekkor találkozott Juan Domingo Peróннal, az egy éve száműzött argentin exdiktátorral. Perón rendezte a vonzó Isabel néhány adósságát; ennek fejében arra kérte, hagyjon fel a tánccal, és szegődjék mellé személyi titkárnak.

Venezuela, Dominika, majd Spanyolország immár közös útjuk következő állomásai. 1961-ben lett az akkor 66 éves Perón felesége. A harmadik.

Perón nem kisebb feladatot szánt a nejének, minthogy élessze fel a második Perónné, Evita mítoszát. Az 1952-ben leukémiában meghalt, gyönyörű Evita, a „szegények gyámolítója", a „madonna", a „nép bálványa" egyengette annak idején férje útját az elnöki bársonyszékig, később ő volt a sajátos peróni szociáldemagógia fő apostola; nem túlzás, hogy ő volt Argentína legnépszerűbb embere. Nem utolsósorban az ő nimbusza szépítette meg az argentinok emlékezetében a peróni éveket. Talán még holtában is többet tett Peróнért, mint maga a volt elnök, aki egészen 1973-ig a száműzetés keserű kenyerén élve, Madridnak egy park övezte háromemeletes palotájában a múltról és a jövőről álmodozott.

De most nem Evitáról, hanem Isabelről van szó. 1965 és 1971 között több alkalommal járt férje megbízásából Argentínában, hogy figyelmeztesse „történelmi hivatásukra" a justicialista mozgalomnak Perón visszatéréséről egyre inkább lemondó, s a Nagy Férfiú örökségén marakodó frakcióit.

Életének nagy fordulópontja tavaly következett be. Hector Campora lemondott az elnökségről; Argentína szavazó polgárai újra az urnákhoz járultak, s nagy többséggel Peróнt választották meg; Perón pedig végbe tudta vinni azt, ami 1952-ben nem sikerült neki: a felesége – a „madonna" halvány mása – lett az alelnök.

Evita útját annak idején a perónizmus „bárói" torlaszolták el, mert nem volt ínyükre, hogy a nagyasszony közvetlenül a néppel tart kapcsolatot. Isabelita „ideiglenes elnökségét", amelyet még június 29-én, két nappal Perón halála előtt jelentettek be, zokszó nélkül elfogadták a különböző pártok és szervezetek.

Ez a látszólagos egység azonban nem rejtheti el a sok-sok kérdőjelet. Mi lesz a Perón nélküli Argentínával? A baloldali erők ellen tudnak-e állni a jobboldal nyomásának a környező országok, Brazília, Paraguay, Uruguay és Chile fojtogató gyűrűjében? És Maria Estela Martinez de Perónnak lesz-e ereje, módja és akarata, hogy folytassa a perónista független politikát?

(bokka)

Az FSZMP alakuló kongresszusának egyik pillanata: az öt szocialista ifjúsági szövetség zászlóvivői (elöl a Diákszövetségé) köszöntik a kongresszust

Nyolcan az FSZMP ötmilliós tagságából: varsói fiatalok a Tudomány és Kultúra Palotája előtt

FSZMP

A Lengyel Szocialista Ifjúsági Szövetségek Föderációja jelvénye

KÖRSÉTA ÜNNEP TÁJÁN

1. LENGYELORSZÁG NAGY LEHETŐSÉGE

RYSZARD SOLSKI

A Nowa Huta-i kohóipari főiskola hallgatói közt sok a szocialista országokból érkezett fiatal. Itt éppen a nyári üzemi gyakorlaton láthatunk két vietnami fiút

XXX

Vasárnap délelőtt van, és — csakis tévedésről lehet szó — nem esik az eső. Sőt még a nap is süt. Varsó apraja-nagyja az utcákon tolong. Különösen az Óváros népes; a főtér, a Rynek minden négyzetméterére jut egy idősebb férfi, egy tizenéves pár, egy kisgyerek és kilencvenkilenc galamb.

A Visztulára néző, rohamléptekkel újjáépülő királyi várkastély alatt, a folyóparton vagy egy kilométer hosszúságban sportpark húzódik. Ez is zsúfolt. Éppen az országos gumigyűrű-dobáló bajnokság zajlik. Egy röplabdapálya felének megfelelő salakos térség közepe fölött háló feszül, s a háló fölött dobálja egymásnak a két játékos az arasznyi átmérőjű gumigyűrűt. Nem is tudom hirtelen összeszámolni, hány pályán zajlik az izgalmas csata.

Egy padra ülök, s kicsit bámészkodom. Hirtelen mellém huppan valaki, és megkérdezi:

— Maga jött a poznaniakkal? Hű, de jók maguk!

Szomorú vagyok, hogy nem zsebelhetem be a dicséretet, s szomorúságomat tetézi, hogy a dicsérő maga is dicséretre méltóan csinos teremtés. *Malgorzata* — így hívják — aztán megmagyarázza, hogy én éppen a poznaniak „kispadjára" telepedtem, és ő ugyan varsói, de Poznannak drukkol, mert a barátnője ott jár főiskolára, és egyúttal az ottani FSZMP-ben is dolgozik.

— *Az mi?* — kérdezem kissé értetlenül.

— *Hát az ifjúsági föderáció!* — mondja rosszalló hangsúllyal Malgorzata, és faképnél hagy, mert éppen egy poznani karikadobáló játszmája következik.

MI IS AZ AZ FSZMP?

Amit Malgorzata nem ért rá megmagyarázni, azt pótolja másnap ***Ryszard Solski,*** a Lengyel Szocialista Ifjúsági Szövetségek Föderációja központjának külügyi osztályvezetője.

— Az FSZMP, azaz a Federacja Socjalistycznych Zwiazkow Mlodziezy Polskiej, 1973. április 11-én kezdte meg működését. Létrejöttét hosszú munka előzte meg. Az öt ifjúsági szervezet — a Szocialista Ifjúsági Szövetség, a Falusi Szocialista Ifjúsági Szövetség, a Szocialista Diákszövetség, a Lengyel Harczer Szövetség és a Katonafiatalok Szocialista Szövetsége — külön-külön tárgyalta meg az új csúcsszerv legfontosabb problémáit, s mindegyik szövetség küldötteket delegált a Föderáció alakuló gyűlésére.

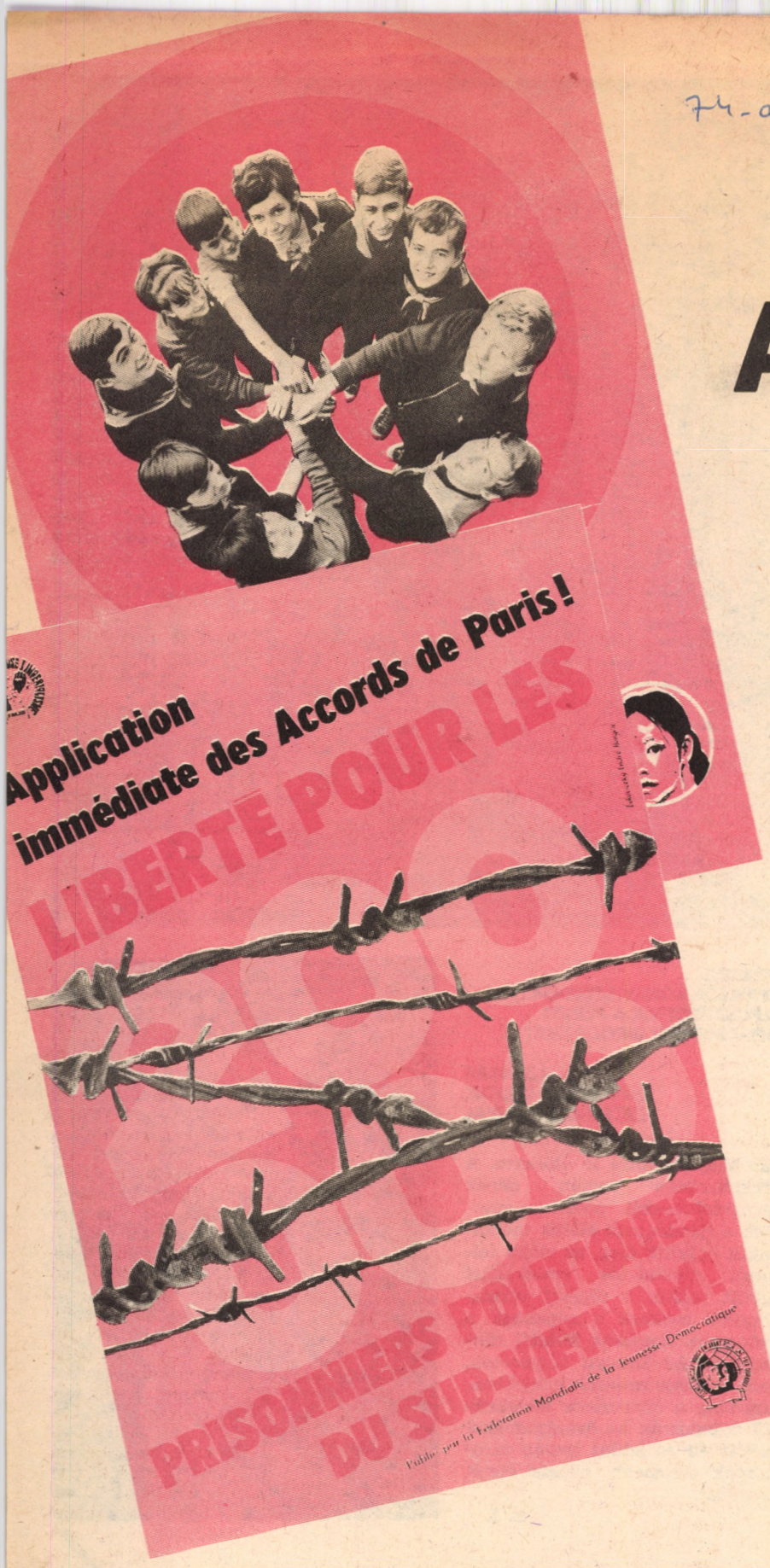
„A TI PÁRTOTOKON VAGYUNK"

— *Ez egy új, hatodik ifjúsági szerv, vagy magában foglalja az összes többit?*

— A kérdés szándékosan naiv, de megértem, hogy ti Magyarországon kissé szokatlannak érzitek ezt a mi új szervezeti megoldásunkat. Nos, az FSZMP nem egy hatodik ifjúsági szervezet, hanem az öt szervezet összefogására, koordinálására, a korábban gyakran ötfelé széthúzó erők egyesítésére jött létre. Egy olyan országban, ahol a lakosság több mint a fele már a felszabadulás után született, ahol a munkavállaló állampolgárok 13 milliós tömegéből pontosan a fele még nem érte el a 30. életévet, s ahol a jelenlegi ötéves tervidőszakban — 1971—75 között — három és fél millió fiatal éri el a munkaképes kort, mindennél nagyobb szerep vár a fiatalokra. A kérdés fontosságát húzta alá a Lengyel Egyesült Munkáspárt VI. kongresszusán Gierek elvtárs is, amikor azt mondta: „A ti pártotokon vagyunk, fiatalok. Nektek építjük Lengyelországot, méghozzá veletek együtt." Ugyancsak ezen a kongresszuson nevezték a mi ifjúságunkat „Lengyelország nagy lehetőségének". Nos, a ránk háruló, valóban megtisztelő, s egyben óriási feladatoknak — és a velük járó felelősségnek — a súlya is kényszerített bennün-

74-aug.30

KÖZGYŰLÉSRE KÉSZÜL A DIVSZ

Három hónap múlva az ifjúsági világmozgalom ez évi legjelentősebb eseményére kerül sor, Várnában rendezi meg kilencedik közgyűlését a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség. Ha azt vesszük figyelembe, hogy a szövetség ma a föld valamennyi kontinensén és szinte minden országban jelen van, hogy tagszervezeteinek száma a kétszázat is jóval meghaladja, — akkor nyilvánvaló a tanácskozás fontossága. Sok millió fiatal képviselői határozzák meg ezen a világszervezet további tevékenységének fő irányait, dolgozzák ki az elkövetkező évek akcióinak tervét. A közgyűlés azonban nemcsak a tagszervezetek számára lesz jelentős. Az ott meghatározandó program döntően befolyásolja majd az egész nemzetközi ifjúsági mozgalom továbbfejlődését, és hozzájárul a béke és a háború, a társadalmi haladás és a reakció, a szocializmus és az imperializmus erői között folyó világméretű harc kedvező kimeneteléhez.

A közgyűlést előkészítő különböző tanácskozásokon szinte valamennyi résztvevő azt hangsúlyozza, hogy a világpolitikai helyzet alakulása, a nemzetközi helyzetre egyre inkább jellemző enyhülés kedvező feltételeket teremt a DIVSZ tevékenységéhez. Az 1970 novemberében Budapesten megtartott nyolcadik közgyűlés óta beértek a Szovjetunió és a szocialista országok kezdeményező békepolitikájának gyümölcsei. Megállapodások, egyezmények egész sora jelzi, hogy az imperializmus kénytelen volt meghátrálni a világ különböző pontjain. Az újabb világháború elkerülése szempontjából döntő jelentőségű szovjet—amerikai viszony alakulása, az európai biztonsági konferencia eddigi eredményei, a közel-keleti válság kimozdulása a holtpontról, a fasiszta rendszer bukása Portugáliában, majd Görögországban, kétségkívül biztató perspektívát jelent az ifjúság számára is. Chile tragédiája, a ciprusi események, a saigoni rezsimnek a párizsi megállapodásban foglaltakat szabotáló akciói, a reakciós, sőt fasiszta erők tevékenységének megélénkülése, a haladás híveinek fokozódó üldözése egy sor országban ugyanakkor azt is jelzi, hogy változatlanul szükség van az imperialista összefogásra, az együttes fellépésre, a szolidaritásra.

Hasonlóképpen egyetértenek a világszövetség tagszervezetei abban, hogy az 1970-es közgyűlés óta jelentős fejlődés történt a nemzetközi ifjúsági mozgalomban is. A fiatalok újabb és újabb tömegei kapcsolódtak be a békéért és biztonságért, a társadalmi haladásért vívott küzdelembe. A különböző politikai irányzatokhoz tartozó ifjúsági szervezetek egyre szélesebb köre vesz részt tevékenyen az imperializmus elleni harcban.

A kilencedik közgyűlés küldöttei Várnában sikerekben gazdag négy évre tekinthetnek vissza. A DIVSZ ugyanis nem csupán szemlélője, hanem aktív részese is volt azoknak a kedvező folyamatoknak, amelyek a nemzetközi politika és az ifjúsági mozgalom fejlődését egyaránt jellemzik. A budapesti közgyűlésen meghirdetett, „Az ifjúság vádolja az imperializmust" világkampány különböző akciói hatékony és sokoldalú támogatást nyújtottak a vietnami, kambodzsai és laoszi népnek, az arab népeknek, a nemzeti felszabadító mozgalmaknak. A kampány jelentőségét az is növelte, hogy akciói — akárcsak a chilei szolidaritási

VILÁGGAZDASÁGI KISLEXIKON

A LEGNAGYOBB KEDVEZMÉNY ELVE.
Angolul: most favoured nation clause, vagyis pontos fordításban: „a legjobban kedvezményezett nemzet záradéka". A fogalom a múlt században alakult ki. Azok az államok, melyek kereskedelmi szerződésükhöz ilyen záradékot csatoltak, kötelezték magukat arra, hogy a másik fél áruit nem sújtják nagyobb vámmal, mint azon ország termékeit, mely a legkisebb vámtételt élvezi. A szerződő félnek tehát a legnagyobb kedvezményt adják, melyet más ország valaha is megkapott. Ellenben, ha egy ország a másik állam piacán nem élvezi a legnagyobb kedvezményt, akkor áruit magas, tiltó vám sújtja, ami a kivitelt akadályozza. A szocialista országok többsége például nem kapja meg a legnagyobb kedvezményt az USA piacán. A szocialista országok árui elé gyakran 50—100 százalékos vámfal tornyosul. Az Egyesült Államok elnökének Kereskedelmi Törvénye biztosítaná a szocialista országok számára a legnagyobb kedvezményes elbánást, a tervezetet azonban a törvényhozás reakciós tagjai igyekeznek megtorpedózni.

LEBEGTETÉS.
A Nemzetközi Valutaalap szabályai szerint a tőkés valuták napi, a tőzsdén jegyzett árfolyama a hivatalos árfolyamtól (paritás) csak meghatározott százalékban térhet el alsó, illetve felső irányba. Így, ha valamely valuta a dollárhoz képest túlságosan megerősödött, vagy meggyengült, az érintett ország központi bankja dollárvétellel, illetve -eladással állítja helyre a kereslet—kínálat szabályai szerint az egyensúlyt. Az árfolyamok megváltoztatásával (leértékelés-felértékelés) a játékszabályok az új központi árfolyam figyelembevételével módosulnak. Az 1971-es évi valutaválság a főbb tőkés valuták le-, illetve felértékelésével zárult. De rövid idő alatt kiderült, hogy az új árfolyamok sem tükrözik megfelelően a világgazdasági erőviszonyokat. Emiatt a márka, frank, líra, font stb. válságához hasonló jelenségeket elkerülendő, a legtöbb fejlett tőkés ország a piac kereslet—kínálati tényezőire bízta valutájának árfolyamát. (A központi bankok azért finoman változtatlanul igyekeznek az árfolyamalakulást befolyásolni.) Mivel ilyen körülmények között a valuta árfolyama ingadozásának formailag nincs határa, a valuta lebeg.

GNP. GROSS NATIONAL PRODUCT:
bruttó nemzeti termék. A tőkés gazdasági élet talán legfontosabb mutatója, tartalmazza az egy évben az adott országban megtermelt összes áru és elfogyasztott szolgáltatás értékét. Mivel általában folyó áron számítják, az előző évvel való összehasonlítás céljából az áremelkedéssel csökkenthetik, „deflálják". A GNP növekedési üteme a gazdasági növekedés mérésére használt mutatószám.

INFLÁCIÓ—STAGFLÁCIÓ:
Nem azonos az áremelkedéssel! A tőkés országok gazdasági szakértői az ötvenes években úgy tartották, hogy bizonyos enyhe — 2—3 százalékos — évi áremelkedés jótékony hatással van a gazdasá-

A TÍZES SZÁMRENDSZER SZERINT ROGZÍTETTÉK CSOMÓIKAT A KIPUN

te függő zsinóron az 50—60 év közötti lakosokét és így tovább. A mellékzsinóron az első csomó az egyeseket, a második csomó a tízeseket jelentette, egészen a tízezres nagyságrendig. A számrenden belül a számokat hurokkal fejezték ki.

A kipu használatával, az inkák számolásával kapcsolatban természetesen még sok rejtély vár tisztázásra. Talán a régészek majd a kipunál fejlettebb elektronikus számítógépek segítségével egy szép napon tisztázni fogják ezeket a nyitott kérdéseket.

Az amerikai kontinensen egykor élt indián népek, az inkák, a maják, az aztékok tehát nem rendelkeztek írással. Kultúrájuk emlékeit csodálatos épületekben, piramisokban, szoborkolosszusokban, utakban, használati eszközökben, művészi értékű tárgyakban hagyták hátra az utókorra. A prekolombián indián népek agyagszobrocskái például, amelyek a mindennapi életük mozzanatait örökítik meg, az előbb felsorolt civilizációs emlékekkel együtt segítik a régészt visszapörgetni ezeknek a népeknek a történetét. Napjaink kutatói nincsenek azért könnyű helyzetben, amikor írásos emlékek hiányában, kizárólag a civilizációs emlékekből nyomozzák az évszázadokkal ezelőtt élt és letűnt indián birodalmak történetét, népeik életét és sorsát.

E. I.

PIZARRO SPANYOL KONKVISZTÁDORAI ELPUSZTÍTOTTÁK A FEJLETT DÉL-AMERIKAI BIRODALMAT

AZ INKÁK EGY PERUI UTÓDA, KEZÉBEN A KIPUVAL

TŰZOLTÓ ZSELÉ

Svédországban új vegyi anyagot dolgoztak ki tüzek oltására. Ez az anyag egy felületaktív vegyület — a polietilén-oxid — s néhány illóolaj keveréke. Ha ebből a keverékből egy kis mennyiség (kb. 2—4 százalék) vízbe kerül, több mint hússzorosára növeli a tűzoltás hatékonyságát, mivel ragadóssá teszi a vizet. Az ilyen vízzel oltott égő tárgy felületén kocsonyás réteg képződik. Ez sokkal gyorsabban oltja el a tüzet és hűti le az izzó felületet, mint a tiszta víz. Az új anyag második előnyös tulajdonsága az, hogy sokkal kisebb kárt tesz az égő tárgyakban, mint a tűzoltócsövekből nagy nyomással kiáramló vízsugár.

DRAKE KAPITÁNY NYOMÁBAN

Erzsébet királynő kalózának nevezték Sir Francis Drake tengerjárót, „a siker gentlemanjét", akit a brit korona dicsőségére végrehajtott rablóhőstetteiért emeltek lovagi rangra.

Drake hajóinak útvonala nemegyszer az amerikai partok mentén vezetett el. A történészek sokat vitáztak arról, hol vetett horgonyt javítás céljából az öt hajó közül az egyetlen épségben maradt „Golden Hind", amelyen Drake 1579-ben Amerika nyugati partvidékére jutott.

Ezt a titkot hamarosan megfejtik, jelentette ki nemrég O. Nashem, a Kaliforniai Egyetem tanára és W. Prichard archeológus. San Franciscótól 10 mérföldnyire északra kiásták egy angol erőd maradványait. A tudósok állítása szerint ezt csakis a „Golden Hind" legénysége emelhette, mintegy 400 évvel ezelőtt. Az ásatások helyén a kutatók kátránydarabokra bukkantak, és ez a kátrány hasonlít ahhoz, amellyel a XVI. században a tengerészek a hajók testét bevonták. Már csak azt kell bebizonyítani, hogy ez a kátrány olyan fákból való, amelyek abban az időben Angliában nőttek — és akkor vége a vitának.

NYELVVIZSGA

Szokatlan vizsga tanúi voltak a jereváni állatkert látogatói: a vizsgabizottságnak idomítók voltak a tagjai, a vizsgázó pedig egy Vova nevű elefánt. Vova pontosan teljesítette az angol, német, orosz és örmény nyelvű utasításokat.

Amikor Vova Londonból az örmény főváros állatkertjébe került, kezdetben senkit sem engedett közel magához, és nem reagált a hozzá intézett szavakra. A kontaktus megteremtésében nagy segítséget nyújtott a mazsolás kalács, majd később kiderült, hogy az elefánt nem is olyan rossz nyelvtanuló. Az angolon kívül német nyelvű parancsokat is megértett („átutazóban" az NDK-ban is járt). Két hónap kellett ahhoz, hogy az orosz és az örmény nyelvben is járatlanságra tegyen szert. A vizsga azt mutatta, hogy a négy nyelv mindegyikén átlag 20—25 parancsot ért az elefánt.

mozgalomé — a nem tagszervezetek széles körének bekapcsolódására is lehetőséget adtak. Ugyancsak a világszövetség tevékenységének eredményeit jelzik az olyan nagy sikerű rendezvények, mint a berlini X. Világifjúsági és Diák Találkozó, a moszkvai Dolgozó Fiatalok Világtalálkozója és az egyes ifjúsági rétegek sajátos problémáival foglalkozó más tanácskozások, vagy az európai ifjúsági mozgalom történetében mérföldkövet jelentő 1972-es helsinki konferencia.

Nem túlzás tehát azt állítani, hogy a DIVSZ ma meghatározó szerepet játszik az ifjúsági világmozgalomban. Részvételére igényt tartanak minden jelentősebb nemzetközi ifjúsági rendezvényen és olyan tanácskozáson, amely az ifjúságot is érintő kérdésekkel foglalkozik. A világ haladó, demokratikus szellemben gondolkodó fiataljainak képviseletében meghívást kap minden nemzetközi találkozóra, amely a társadalmi erők összefogását célozza a világ békéjének megvédéséért, a biztonság megteremtéséért, a demokráciáért és a haladásért, minden olyan fórumra, amely az imperializmus, a gyarmatosítás régi és új formái, a kizsákmányolás és a fasizmus elleni harc támogatását szolgálja.

A DIVSZ végrehajtó bizottságának nemrég Varsóban megtartott ülésén a tagszervezetek már arról is véleményt cseréltek, hogy milyen legyen a világszövetség, milyen irányba haladjon, milyen módszerekkel dolgozzon majd a közgyűlés utáni években. A résztvevők szinte kivétel nélkül azt az álláspontot képviselték, hogy a szövetség 1945-ös alkotmányában megfogalmazott elvek és az 1970-es közgyűlésen elfogadott Elvi Nyilatkozatban meghatározott célkitűzések ma is érvényesek, időszerűek, egybeesnek a haladó ifjúsági világmozgalom törekvéseivel. E célok eléréséhez, a vállalt feladatok eredményes megoldásához természetesen tovább kell erősíteni a világszövetséget, amihez kedvező lehetőséget kínál annak növekvő népszerűsége és tekintélye. Ez az erősítés azonban — mint azt a végrehajtó bizottság tagszervezeteinek túlnyomó többsége nyomatékosan hangsúlyozta — semmiképp sem jelenthet „tagfelvételi kampányt", a politikai követelményeket mellőző tagfelvételi politikát. Lehetőséget kell teremteni az együttműködésre, az egyes akciókban való részvételre minden olyan ifjúsági szervezet számára, amely egyetért az akció céljával. A DIVSZ soraiba azonban csak olyan szervezetek lépjenek, amelyek a világszövetség valamennyi célkitűzését magukénak vallják, amelyek nem megkérdőjelezik, hanem minden erővel támogatják politikáját.

A végrehajtó bizottsági ülés résztvevői egyetértettek abban, hogy „Az ifjúság vádolja az imperializmust" világkampány tapasztalatait felhasználva új világmozgalmat kell indítani, amely a következő években átfogó keretet ad a DIVSZ akcióinak. A kampány jelszavát természetesen a várnai közgyűlés fogja meghatározni, tartalmáról azonban már kialakultak az elképzelések: antiimperialista mozgalom legyen, amely a béke, a demokrácia. és a társadalmi haladás ügyét, az ifjúság jogainak és érdekeinek védelmét szolgálja.

Ugyancsak Várnában születik majd végleges döntés azokról a jelentős rendezvényekről, amelyek már a végrehajtó bizottsági ülésen körvonalazódtak. Eldől majd a XI. Világifjúsági és Diák Találkozó megrendezésének kérdése, és minden bizonnyal bekerül majd az akcióprogramba az Európai Ifjúsági Találkozó és a moszkvai Lányok Világtalálkozója is.

Három hónap múlva Várnára figyel majd a világ ifjúsága és — talán nem tűnik túlzásnak — a világ haladó közvéleménye. Ez a figyelem indokolt, hiszen a nemzetközi ifjúsági mozgalom legjelentősebb szervezetének e fórumán, a tagszervezetek küldöttei véleményt mondanak majd az ifjú generációt foglalkoztató valamennyi lényeges kérdésről, és a közösen kialakított álláspontnak megfelelően határozzák meg a további feladatokat. A hátralevő időt a rendezvény minél alaposabb, sokoldalú előkészítésére kell felhasználni. Ebben pedig nem kis felelősség hárul ránk, ifjúsági szervezetünkre. Hiszen a Demokratikus Ifjúsági Világszövetségnek nemcsak alelnökei — házigazdái is vagyunk.

Kovács László

gi tevékenységre, ösztönöz anélkül, hogy különösebb problémákat is okozna. A 70-es évek elején azonban az áremelkedés 5-6 százalékra ugrott a fejlett tőkés országokban. Súlyos figyelmeztetés volt, hogy ugyanakkor a gazdasági növekedés üteme jó néhány országban visszaesett, 1971 elejére Olaszországban például 6 százalékról egyre. A gazdaságpolitikusok új fogalmat kreáltak, ez a stagfláció. Korábban az infláció üteme nagyjából követte a gazdasági növekedés görbéjét, dinamikus konjunktúrában emelkedett, lassulásnál csökkent. Évtizedünkben ez a törvény már nem állt fenn, az infláció hol lassan, hol gyorsabban, de állandóan emelkedett. A gazdasági teóriák az inflációnak két alapvető fajtáját ismerik. Keresleti inflációnak nevezik azt, amikor a gazdasági tevékenység megélénkülése, a megnövekedett kereslet hajtja fel az árakat. Költséginfláció alatt pedig azt értik, amikor a termelési tényezők árának emelkedése gyűrűzik végig az árakon: például a tőkés propaganda gyakran állítja, hogy a szakszervezetek „túlzó, felelőtlen" bérkövetelései váltják ki a termékek áremelkedését. 1973 óta drámai fordulat állt be az inflációcsatákban, melynek egyik oka a nyersanyagárak kétségtelenül hatalmas emelkedése. Napjainkban az OECD-tagállamok átlagosan 16 százalékos inflációs rátát tartanak nyilván. A nagyarányú áremelkedés elsősorban a dolgozó rétegeket, a bérből élőket és a nyugdíjasokat sújtja.

G. Gy. — L. P

tallózva

Turisták rohamsisakban • Hans és Fritz New Yorkban
Kruppék olajházassága

Micsoda nyár! Ezzel a felkiáltással ír a hamburgi Stern magazin az idei üdülési szezonról, természetesen a nyugatnémet turisták szemszögéből nézvén a dolgokat. Ciprusban háború, Görögországban hatalomátvétel, Törökországban mozgósítás, Portugáliában kolera (érdekes, hogy nem a salazarista diktatúra bukását emeli ki a lap . . .), az Alpokban eső, a Keleti-tenger hideg, az Északi-tenger még hidegebb . . . S Olaszországban, ahol az idén elmaradt a nyugatnémet turisták várt áradata? A Stern szerint piszkosak az olasz strandok, felszöktek az árak, és a társadalmi nyugtalanság — robbantások, sztrájkok — tartották távol a turisták millióit Itáliától. A turistának az idén nyáron esernyőt, meleg ruhát és rohamsisakot kellett magával vinnie külföldre, főként a Földközi-tenger vidékére . . .

De mennyivel tisztább például New York, mint az ostiai tengerparti strand? Az amerikai és a nyugatnémet utazási irodák prospektusaiban természetesen ilyen kérdést nem vetnek fel, hanem mindent elkövetnek annak érdekében, hogy a pénzes nyugatnémet (és japán) turistákat az Egyesült Államokba invitálják. A Spiegel szerint az USTS, az Egyesült Államok utazási irodája a tavalyihoz képest tizenöt százalékkal több nyugatnémet turistát vár, legalább 380 ezret! A Broadwayt és a Fifth Avenue-t elárasztották a nyugatnémetek, akiknek inváziójáról a tekintélyes New York Times ilyen szalagcímmel számolt be: „Eins, Zwei, Drei, Vier, Hans und Fritz Are Coming Here" — vagyis: Egy, kettő, három, négy, Hans és Fritz — ide jönnek. Úgy tűnik, a 11 százalékos tavaszi infláció az utazni vágyó amerikaiak tömegeit az idén otthon maradásra kényszerítette, de a nyugatnémet „invázió" folytatódik, s a nyári programok után őszi és téli utazásokat szerveznek számukra. Hogy mire kíváncsiak a viszonylag olcsó charter-repülőgépekkel az Egyesült Államokba érkező Hansok és Fritzek? Természetesen mindenre — amit megmutatnak nekik, hogy kielégíthessék fényképezési lázukat. S az amerikaiak úgy tűnik, tudják, hogy mire kíváncsiak a Rajnától érkező vendégek — ezért, többek között a Westpointi Katonai Akadémiára is elviszik vendégeiket, ahol megtekinthetik Göring marsallbotját . . .

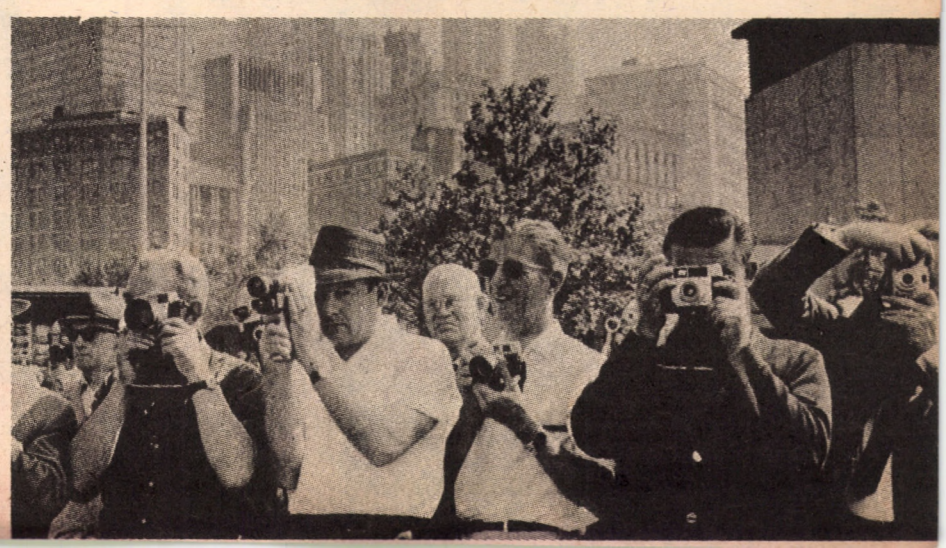
Portugáliába az idén a tervezettnél csaknem felével kevesebb nyugatnémet turista utazott, természetesen nem az (egyébként elszigetelt) kolerajárványtól féltek . . . Hogy valójában miről is van szó, arra példát szolgáltat a jobboldali Die Weltben megjelent hirdetés, amit egy „legjobb referenciával" rendelkező, öt nyelven beszélő, s eddig Portugáliában dolgozó „Allround-Fachmann" (nyilván mindehhez értő) nyugatnémet mérnök adott fel. Ez a negyvenöt esztendős „Allround-Fachmann" elégedetlen a portugáliai gazdasági-politikai eseményekkel (vagyis a fasiszta diktatúra bukásával), s ezért „új feladatokat" keres Deutschlandban (a nevét eltitkoló mérnök még mindig így nevezi a Német Szövetségi Köztársaságot), Spanyolországban és Brazíliában. Onnan bizonyára

Die wirtschaftlich-politische Entwicklung in
PORTUGAL
gefällt mir nicht. Aus diesem Grunde möchte ich meinen gut gehenden und gut organisierten Produktionsbetrieb mit 100 % Wechselmarsele und 30 % Nettorendite nicht weiter ausbauen und suche deshalb
NEUE AUFGABE
in
Deutschland – Spanien – Brasilien
Ich bin Deutscher, 45 Jahre, Dipl.-Ing., beste Referenzen, guter Allround-Fachmann, sportl., vital, gewandter Kaufmann, fünfsprachig und dabei frei. Mitg.
Angebote unter PU 23612 an WELT-Verlag, 2 Hamburg 36, Postfach.

kaphat még megfelelő ajánlatot a Portugáliából távozni kényszerülő mindenhez értő „rendszeretó" szakember!

Az iráni olajdollárok — az olajválság hónapjaiban felemelt árakból befolyt dollármilliárdok — az NSZK-ban találtak megfelelő ajánlatot a befektetésre. Az iráni sah a közelmúltban tett nyugateurópai körútja után sorra születnek az iráni „olajházasságok" a nagy nyugat-európai konszernekkel. Az első érdekfrigyet a nyugatnémet Krupp céggel kötötték: Irán megvásárolta az NSZK egyik leghatalmasabb konszernje részvényeinek 25,4 százalékát — s ezzel beleszólhat a Krupp-acélművek minden jelentősebb döntésébe. Irán az idén legalább 18 milliárd (!) dolláros olajbevételre számít, tehát van mit elköltenie, ebből máris 1,2 milliárdot hitelként ajánlott fel Angliának. A perzsáktól így csordogál vissza az olajdollárok folyama — de most már beleszólási jogot kérnek a legnagyobb trösztök, társaságok irányításába. Azokéba, amelyek nem is olyan régen még az ő gazdasági életüket diktálták . . .

(Sebes)

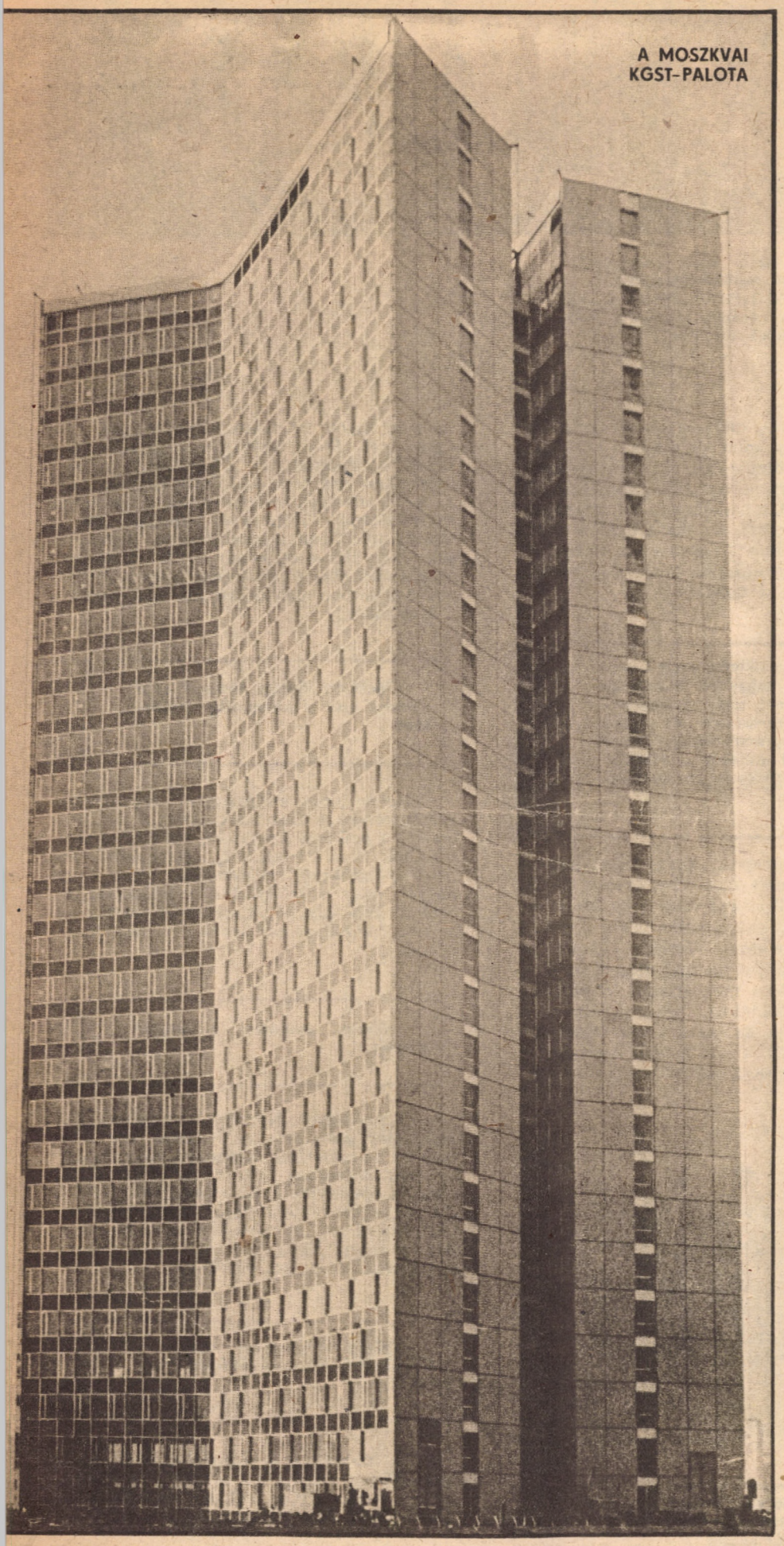

7-4-nov.15.

NYIKOLAJ FAGGYEJEV A KGST TITKÁRA

Az első lépések

A MOSZKVAI KGST-PALOTA

KGST ÉS KÖZÖS PIAC

Európában a szocialista és a tőkés országok gazdasági kapcsolataiban és együttműködésében új szakasz kezdetének lehetünk tanúi. A szocialista országok javaslatára a két nagy gazdasági szervezet: a KGST és a Közös Piac (hivatalos nevén Európai Gazdasági Közösség — EGK) *a közeljövőben tárgyalásokat kezd egymással*. A kapcsolatok hivatalos felvétele az európai enyhülési folyamat természetes, sőt szükségszerű velejárója.

A két szervezet

Az 1949-ben megalakult KGST az európai szocialista országok, valamint Mongólia és Kuba gazdasági tömörülése. Jelenleg a földkerekség területének csaknem egyötödét elfoglaló és a világ lakosságának 10 százalékát kitevő KGST tagállamok 33 százalékkal részesednek a világ ipari össztermeléséből. A tagállamok nemzeti jövedelme 1959-hez képest 5,7-szeresére, ipari termelése pedig 8,4-szeresére emelkedett. Ugyanezen idő alatt a fejlett tőkés országokban az ipari termelés 3-szorosára nőtt.

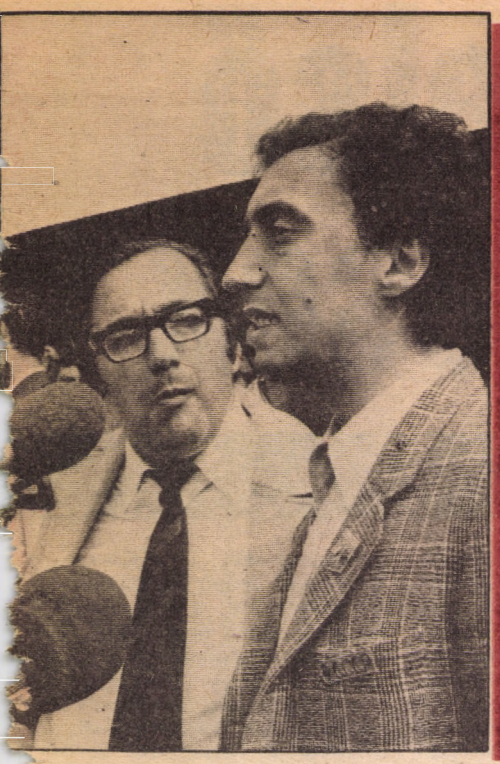
Az 1958-ban megalakult, jelenleg kilenc nyugat-európai országot egyesítő Közös Piac — lakosságának száma 257 millió — a világkereskedelem legnagyobb tényezője, és a világ második legnagyobb fogyasztói piaca. Bár az utóbbi időben több súlyos gonddal küzd — energiaválság, infláció, fejlődési ütem-csökkenés stb. —, fennállása óta számottevő eredményeket ért el a nyugat-európai gazdasági egység megteremtésében.

A szocialista országok gazdasági szervezete, a KGST, *nyílt jellegű*. Tehát *bármely ország csatlakozhat hozzá, és a kívülállókkal szemben nem alkalmaz semmiféle megkülönböztetést*. Ezzel szemben a Közös Piac olyan *zárt* jellegű integráció, amelyben a részt vevő országok vámuniót alkotnak. Ez a vámunió természeténél fogva hátrányos, diszkriminatív az összes kívülálló államra nézve. A megkülönböztetést jól jellemzi a közelmúlt egyik példája: a hibás tervezés és a közös mezőgazdasági politika meg nem felelő működése következtében a 9 tagországban olyan nagy mennyiségű marhahús halmozódott fel, hogy az integráció egyik napról a másikra elrendelte a *húsbehozatali tilalmat*. A nemzetközi kereskedelemben ez a szokatlan lépés hátrányos helyzetbe hozta a világ sok húsexportáló országát, *köztük hazánkat is*.

Lényeges különbség a két szervezet között, hogy míg a KGST a tagországai számára ajánlásokat tesz, az EGK egyes szervei viszont nemzetek felettiek. A nemzetek felettiség abban nyilvánul meg, hogy a kilenc ország képviselője egy-egy kérdésben hozott többségi határozata *minden államra nézve kötelező*.

Külön-külön, vagy együtt?

A KGST-országok és a Közös Piac tagállamai közötti kereskedelem *kétoldalú megállapodások alapján* bonyolódik. Az integrációk nem kötöttek egymással semmiféle szerződést vagy kereskedelmi megállapodást. Hazánk például nem a Közös Piaccal kereskedik, hanem *külön-külön* kereskedelmi szerződést köt — általában ötéves időtartamra — az NSZK-val, Olaszországgal, Nagy-Britanniával stb. — tehát az EGK tagállamaival. A nyugat-európai integráció az elmúlt évek során mindenképpen ki akarta erőszakolni, hogy tagállamai *egységes* kereskedelmi szerződéseket kössenek a szocialista országokkal oly módon, hogy azok a Brüsszeli Bizottság jóváhagyása nélkül ne léphessenek életbe. Ennek az elgondolásnak egyebek között az volt a célja, hogy rákényszerítsék a szocialista országokat az EGK elismerésére anélkül, hogy a Kilencek hasonló lépést tennének a KGST irányába, az egyenlőség elve alapján. E megfontolásból a közös piaci tagországok már korábban megállapodtak, hogy a szocialista országokkal kötött kereskedelmi kétoldalú megállapodások 1975. január 1-től nem hosszabbíthatók meg. Mivel a KGST-országok erre a határozatra nem reagáltak, a kereskedelmi

Roberto Viezzi, a DIVSZ volt elnöke Berlinben megnyitja a X. VIT Nemzetközi Szolidaritási Centrumát, amely hiven bemutatta a szövetség kezdeményezésére indított számos szolidaritási akció eredményeit is

A chilei szolidaritási akció egyik csúcspontja: Gladys Marin budapesti sajtókonferenciája. Alain Thérouse, a DIVSZ főtitkára üdvözli a chilei vendéget. Középen: Kovács László, a KISZ KB nemzetközi osztályának vezetője.

ket. Tehát, ha vannak problémák, nézeteltérések az egyes tagszervezetek között, ezek nem gátolhatják a DIVSZ munkáját. Vitatkozunk, megpróbáljuk meggyőzni egymást, sokszor nagyon heves viták vannak, de mindig maradnak olyan dolgok, amelyekben meg lehet egyezni. Tehát bátornak kell lenni és realistának, tudni kell azt, hogy a vitában, hova, meddig lehet eljutni. Így történt ez a kongresszusra való felkészülés során is.

– Véleménye szerint a várnai kongresszus milyen fejlődést hoz a DIVSZ és a nemzetközi ifjúsági mozgalom életében?

— A közgyűlés nem fog látványos változást hozni. Amit azonban el lehet érni, s amit el is akarunk érni, az az, hogy mérleget vonjunk és számvetést készítsünk: melyek azok a fejlődési irányzatok, amelyek tendenciaként már jelen vannak. A kongresszus arra való, hogy a tagok, tehát azok, akik nincsenek jelen itt, Budapesten a vezetőségi megbeszéléseken, megláthassák, hogy merre mennek a vezetők, merre irányítják az egész mozgalmat, és eldöntsék: ők helyesnek tartják-e ezt az irányt. A kongresszus lehetővé teszi, hogy megnézzük, hogy milyen pontig jött létre a különböző szervezetek egyetértése. És hogy ezt mennyire lehet konszolidálni, fokozni. Valószínűleg a legfontosabb fejlemény ezen a kongresszuson az egységtörekvések erősödésében fog kifejeződni. Ezúttal majdnem annyi baráti szervezet lesz jelen, mint DIVSZ-tagszervezet. S ezeknek éppen a kongresszus adhat lökést arra, hogy a napi munkában növeljék a szolidaritást és tovább menjenek az ifjúság egysége felé.

– Ha meglenne a lehetőség rá, hogy kiragadjon egy részletet a referendumából, akkor melyikkel tenné meg? Melyiket tartja a fontosabbnak?

— Az én referátumom címe tulajdonképpen már magában hordja a lényegét. Az ifjúság egységéről van szó, aminek leglényegesebb pontjait igyekszem megragadni. A beszámolóban képet akarok adni arról, hogyan fejlődött az ifjúság harca, és hogy ezt a harcot hogyan lehet tovább fokozni. A beszámoló aránylag rövid lesz, nincsenek benne különösen kiugró részek, mert egy nagy témát tárgyal. Azt, hogy miképpen lehet az ifjúság egységét továbbfejleszteni az imperializmus ellen, a békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a haladásért és az ifjúság jogaiért folyó harcban. Ez egy általános politikai beszámoló lesz. A gyakorlati dolgok, célok a konkrét lehetőségek feltárása a főtitkár beszámolójának a feladata.

– Az előbb említette, hogy a tagszervezetekkel nagyjából megegyező számban vesznek részt az úgynevezett baráti szervezetek. Az elmúlt évekhez, kongresszusokhoz képest van-e valami változás e tekintetben? A nemzetközi légkör enyhülésére gondolok.

— A VIII. budapesti kongresszus nagyon lényeges volt, mert itt történt meg a nyitás, amikor a DIVSZ elhatározta, hogy bővíti sorait. A kilencedik közgyűlés pedig ennek a nyitásnak a folytatása. Várnába 160 tag- és 160 baráti szervezetet hívtunk meg. A nemzetközi helyzet erősen megváltozott, mert megszilárdult az enyhülés és a békés egymás mellett élés irányzata. Ez annak a békefrontnak a sikere, amelyben a szocialista országok, a nemzeti függetlenségi mozgalmak s a kapitalista országok munkásosztálya, haladó erői egyesülnek. És az ifjúság nagyon sokat tett ennek a frontnak az erősödéséért. A mai helyzetben még nem eléggé elszigeteltek azok az erők, amelyek veszélyeztetik a békét, az imperializmus továbbra is agresszív. De az ifjúság tudatában megváltoztak a dolgok, és sok olyan szervezet, amely a VIII. közgyűlés idején még nem gondolt arra, hogy a DIVSZ-szel egy sorban meneteljen, ma már részt kér a munkából.

A DIVSZ küldöttsége Szíriában, a golani front első vonalaiban; a szövetség jelentős gyógyszerküldeményekkel támogatta a harcoló arab népeket

– Mekkora ifjúsági tömeget képviselnek ezek a szervezetek együttesen?

— Nehéz lenne számszerűen megmondani. Ennél fontosabb azonban ezeknek a szervezeteknek a politikai karaktere. Például vannak közöttük olyan katolikus, nacionalista, kereszténydemokrata szervezetek, amelyeknek nagyon nagy a befolyásuk és sok a tagjuk. Ezek az erők úgy látják, az imperializmus elleni harc közös cél és feladat. Ami nagyon lényeges!

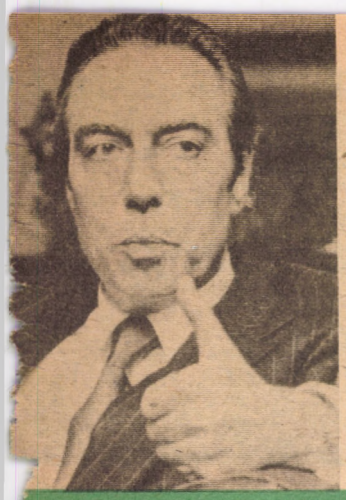
– Kérem, mondjon önmagáról valamit.

— Olasz vagyok, Nápolyban születtem. Középiskolás koromban a demokratikus antifasiszta szervezetben dolgoztam. Kommunista 17 éves koromban lettem. Az Olasz KISZ egyik alapszervezetében működtem. Később a külügyekkel foglalkoztam. Azután bevonultam katonának, leszerelésem után szervezetem, az Olasz KISZ javasolt erre a posztra, s a DIVSZ elfogadott elnöknek.

– Mióta hagyomány, hogy a DIVSZ elnöke olasz, főtitkára francia?

— Az olaszok ezt a posztot kezdettől (tehát 1945-től) fogva töltik be. A DIVSZ első elnöke Enrico Berlinguer volt, aki most az Olasz Kommunista Párt főtitkára.

Hahn Péter

FRANCOIS XAVIER ORTOLI
A KÖZÖS PIAC BRUSSZELI BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE

kapcsolatok fenntartása és továbbfejlesztése érdekében *az EGK kénytelen volt tudomásul venni, hogy a jövő év elejétől a két integráció tagállamai közötti kereskedelem államközi szerződések nélkül bonyolódik le.*

A nagy találkozó

Európa két gazdasági csoportosulása realitás. A szervezetek közötti közeledés gondolatát először *Leonyid Brezsnyev* vetette fel 1972-ben a szovjet szakszervezetek XV. kongresszusán mondott beszédében, amikor a következőket mondta: „Mi figyelemmel kísérjük a Közös Piac tevékenységét és fejlődését, e csoportosulás résztvevőihez fűződő viszonyunk természetesen attól függ, hogy ők milyen mértékben ismerik el az Európa szocialista részében létrejött realitásokat, egyebek között a KGST-tagállamok érdekeit. Mi a gazdasági kapcsolatokban az egyenjogúság mellett és a megkülönböztetések ellen foglalunk állást."

Kádár János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára tavaly szeptemberi helsinki látogatása alkalmával nyilatkozatot adott a finn rádiónak és a televíziónak. Az interjúban többek között elmondta, hogy időszerű a KGST és a Közös Piac között bizonyos kontaktus felvétele. Kifejezte reményét, hogy a diszkrimináció nélküli kereskedelmi kapcsolatok korszaka következik, mert ez felel meg a kölcsönös érdekeknek, a KGST és a Közös Piac kontaktusának azt kell szolgálnia, hogy a két szervezet tagállamai előbbre léphessenek a gazdasági kapcsolatok bővítésének útján.

Tavaly augusztusban *Nyikolaj Faggyejev*, a KGST titkára javasolta, hogy a két gazdasági szervezet kezdjen eszmecserét. A nyugat-európai integráció üdvözölte a KGST kezdeményezését, de hosszú időn keresztül hivatalosan nem válaszolt. Idén szeptemberben Faggyejev meghívta *Ortolit*, a Brüsszeli Bizottság elnökét Moszkvába, hogy folytassanak tárgyalásokat. A jelek szerint hamarosan létrejön ez a találkozó, bár a Közös Piac például a két szervezet eltérő jellege miatt is lassítani igyekszik a kapcsolatfelvételt.

5—6 százalék

Ma még természetesen nem ismeretesek a két integráció közötti jövőbeni tárgyalások témái. A KGST titkársága azonban javaslatot tett olyan alapvető fontosságú együttműködési kérdések megvitatására, mint a *kereskedelem feltételeinek megjavítása, a gazdasági és műszaki-tudományos együttműködés, az információcsere, a közös érdeklődésre számot tartó kérdések esetleges együttes kidolgozása.*

Brüsszel legutóbbi megnyilvánulásai bizonyos mértékig már tekintetbe veszik a nemzetközi kereskedelem realitásait, de egyelőre nincs szó a KGST elismeréséről, Brüsszel inkább az időközönként történő tanácskozások, véleménycserék híve.

A két integráció hivatalos kapcsolatfelvétele tehát még a kezdetnél tart. Minden bizonnyal hosszú, kimerítő tárgyalásokra lesz szükség, az álláspontok közelítésére. Ezek eredményeként — megfigyelők szerint — a nem távoli jövőben számítani lehet az integrációk közti kapcsolatok hivatalos felvételére.

A KGST-országok és az EGK-tagállamok külkereskedelmében még igen sok a kiaknázatlan lehetőség, hiszen a szocialista országok a közös piaci tagállamok külkereskedelméből mindössze 5—6 százalékkal részesednek. Nyugat-Európának is érdeke a gazdasági kapcsolatok és az ipari kooperációk bővítése, hiszen Kelet-Európa jelentős piacot jelenthet termékei számára. Nem lebecsülendő az sem, hogy a KGST jelentős energiahordozó-exportőrként is számba jöhet. A szocialista országok joggal várják el, hogy termékeik diszkriminációmentesen juthassanak be a Közös Piacra, és mielőbb eltűnjenek a nyugati részről még meglevő kereskedelmi akadályok.

Gonda György —
Lőrincze Péter

tallózva

Az ITT bűnbánata ● Miért adták Szatónak? A miniszterelnök húszmilliárdja

Akár hiszik, akár nem, a hatalmas ITT amerikai telefon- és távírókonszern fő részvényeseinek és igazgatóinak bűntudata is van! A New York-i székhellyel működő, s mintegy 200 leányvállalatot is igazgató óriáströszt, mint a hamburgi Der Spiegelben olvastuk, világméretű propagandakampányt indít a céget befeketítő állítások megcáfolására. Mint ismeretes, az ITT pénzzel segítette a chilei Népi Egység és Allende elnök megbuktatását, tekintélyes összegeket juttatott a Nixon újjáválasztását célzó alapra, hogy ezzel próbálja kieszközölni a létét nehezítendő trösztellenes törvények lazítását stb. De hiszen tudjuk, hogy az ITT bűnei között nem csupán ezek az esetek szerepelnek, hanem több tucatnyi más összeesküvésben és manipulációban való részvétel is. Most ezeket a fekete foltokat igyekeznek eltávolítani az ITT-ről, s bebizonyítani ártatlanságukat. Persze, erre is van pénzük, hiszen a tröszt évi forgalma 10 milliárd dollár, s nagy példányszámú újságokkal is rendelkezik — amelyek ezután a korábbinál is jóságosabbnak tüntetik majd fel az ITT-t. Azt igérik, hogy a jövőben az újságírók és bárki más megtekintheti a cég pénztárkönyvét, s meggyőződhet arról, hogy az ITT-konszern ezután csak a konszern érdekeivel törődik. Mintha a chilei puccs nem a konszern érdeke lett volna!? . . .

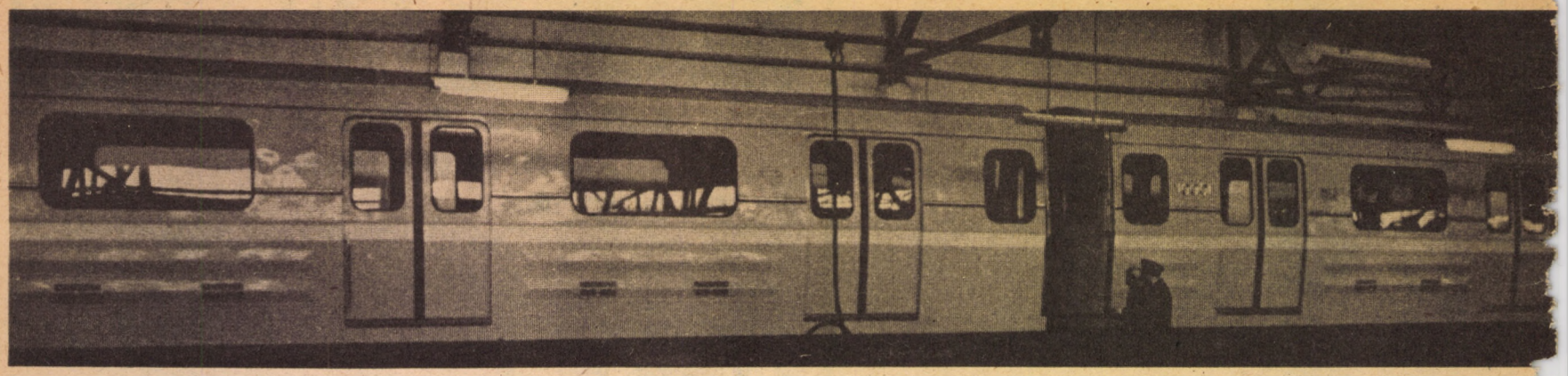

Kinek az érdeke volt Eiszaku Szato volt japán miniszterelnöknek a Nobel-békedíjjal való kitüntetése? Az oslói parlament bizottsága ugyanis az 1964—1972. között kormányon volt Szatót érdemesítette az idén erre a kitüntetésre. Mintha fátyolt borítottak volna az elmúlt évtizedre, Szato tetteire és nyilatkozataira, például arra, hogy „érthetőnek" tartotta Vietnam amerikai bombázását, hogy az ő kormánya növelte a bábrezsimnek, a Dél-Koreának és Csang-Kaj-seknek juttatott japán segélyt. A norvég zsüri szerint „Szato fontos szószólója és védelmezője volt a megbékélési politikának, és jelentősen hozzájárult a megnyugváshoz a Csendes-óceán térségében". Megfeledkeztek tehát arról, hogy Szato az Egyesült Államok akkori elnökével együtt vállalta a „rend fenntartását Ázsiában". Szato megszegte az „atomellenes hármas fogadalmat" is, hogy Japán nem gyárt, nem tart atomfegyvert az országban, s nem engedélyezi bevitelét sem. A 7. amerikai flotta vezérhajójának, az Oklahoma Citynek parancsnoka, Gene Robert éppen a minap jelentette ki az amerikai kongresszus atomerő bizottsága előtt, hogy az amerikai hadihajók mindenkor atombombákkal felszerelten tartózkodnak a japán kikötőkben. De arra is emlékszünk, hogy Szato saját háza békéjét is felborította, hiszen felesége a nyilvánosság előtt jelentette ki: „Férjem gyakran megvert . . ." Mint a Neue Zürcher Zeitungban olvastuk, Dewi Sukarno, a néhai indonéz elnök párizsban élő özvegye is felháborodott a Szatónak ítélt Nobel-békedíj miatt, mivel Szato annak idején hatmillió yent adott a Sukarno elleni összeesküvésre. Ezek után csak egy kérdés marad megválaszolatlanul: miért ítélték Szatónak a Nobel-békedíjat?

Tanaka, Japán jelenlegi (ki tudja meddig?) miniszterelnöke sincs rózsásabb helyzetben, bár az ő pozícióját másfajta ügyek ingatják. A Bungei Shunju című folyóirat valóságos „japán Watergate-ügy" képét festette az ország elé: Kakuei Tanaka évente húszmilliárd yen felett rendelkezik, ennyit kap a hatalmon levő Liberális Demokrata Párt kasszájából, amellyel senkinek sem kell elszámolnia! Hogy mire költi Tanaka ezt a hatalmas összeget? Nyilván politikai ellenfeleinek és riválisainak lejáratására, vagy éppen megvásárlására. A Liberális Demokrata Párton belüli ifjú konzervatívok azt követelik, hogy Tanaka tisztázza magát —, ha a miniszterelnök hallgat, akkor viszont igazak a vádak! A japánok kíváncsian várják, mit mond erről maga Tanaka?

(Sebes)

A JÖVŐ METRÓJA

A 25-ös SZERELŐSOR ÚJDONSÁGA

Napokon át kerestem a „hétköznapi" Moszkvát.

Bolyongtam a Vörös téren, a Kreml hagymakupolás épületei között, a GUM áruház forgatagában. Egy-egy arc villanásában kutattam a Gorkij park mutatványosbódéinál, vagy kint a Szokolnyikiben, a Varsó Szálló mögötti hangulatos pecsenyesütőben. Sorba álltam az öntözőkocsi formájú kvaszostartály előtt, ahol néhány kopejkáért fél litert adnak abból az italból, amelyet másutt a világon nem kínálnak ilyen közvetlenül az utca emberének. Kerestem a új lakótelepek elmaradhatatlan parkjaiban, az őszbe boruló fák között, ahol türelmes nagypapák sétáltatták kisunokáikat.

A hétköznapok Moszkvája mégsem ez. Harminc-negyven méterrel a felszín alatt bukkantam rá, a metró szövevényes világában. A nesztelenül suhanó kocsikban, a mozgólépcsőkön, amelyek polipkarként szippantják az utasokat a felszín forgalmából az „alsó városba". Ez a hálózat a város jelene, s ahogyan maguk a moszkvaiak is mondják: a jövője.

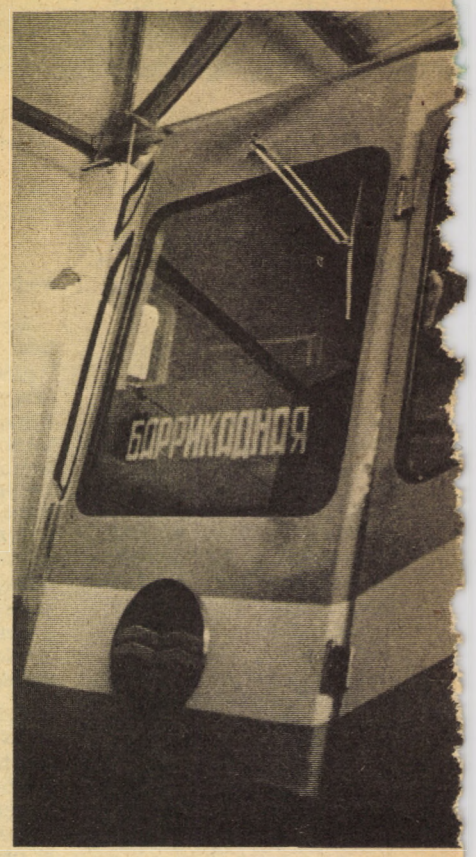
„Elit" munkahely

Repülőgépről nézve szabálytalan, sokágú csillagnak látszik a város. A központot 25-30 kilométeres körzetben házerdő veszi körül, szélein friss hajtásként nőnek a legfiatalabb lakótelepek. A csaknem 10 millió lakosú városban évenként 25 ezer ember költözik új lakásba.

Moszkvában nagyok a városon belüli távolságok. A villamost, autóbuszt, trolibuszt csak egy-két kilométerre érdemes igénybe venni, a reggeli és délutáni csúcsforgalomban a hat-hét sávos utakon is csak lépésben haladnak a járművek. Hiába a sok és olcsó taxi, tömegközlekedési eszköz aligha lehet.

Marad a metró, amely nélkül ma már megállna az élet. S ezt szerencsére jó előre felismerték a városatyák, a városrendezők, az építészek. Most már nehéz volna kideríteni, hogy a metróépítők igazodtak először a városépítőkhöz, vagy fordítva kezdődött a kapcsolat, az mindenesetre tény, hogy az új lakótelepek első lakóházaival egy időben megjelenik a tervezett központban a metróállomás is. Így azután szinte elolvadnak, percekre zsugorodnak a távolságok.

— Figyeld meg a közlekedési vállalatok egyenruháit! — tanácsolja *Ilja Gricser*, testvérlapunk, a Komszomolszkaja Pravda fotóriportere. *— Egyiknek sincs olyan szép és komoly egyenruhája, mint a metrósoknak. Ez nemcsak külsőség, hovatovább „történelmi" okai vannak.*

Nagyon érdekes a magyarázat. A „földalattisokat" a moszkvai munkások egyik élgárdájának tekintették és tekintik ma is. *„Mint nálatok Angyalföld vagy Csepel munkásait"* — hozta a példát barátom. Noha mostanában nincsen Moszkvában olyan gyár vagy üzem, ahol ne fogadnák szívesen egy-egy új munkás jelentkezését, a metrósok mégis válogathatnak. Nemcsak a vonatvezetők szakmai és egészségügyi alkalmasságát vizsgálják a legnagyobb gonddal, hanem valóságos felvételi vizsgának vetik alá a szerelvények kísérőit, az állomások forgalmistáit, a mozgólépcsők kezelőit is.

Irány a depó

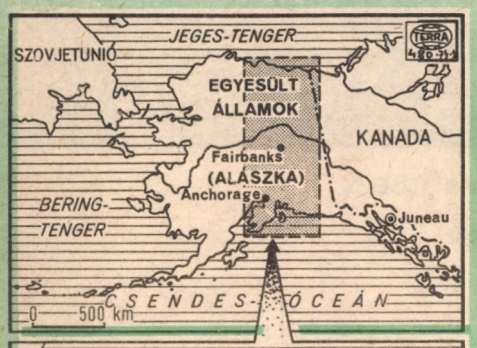
A metró — kétarcú világ.

Egyik arca a csupa szín, márvány, dísz, ötletállomások, a szerelvények, a mozgólépcső — az utasoké. A másik — az állomások között az alagutak mélyén meghúzódó kábelcsatornák, szerelőszobák, légfrissítő és biztonsági berendezések géptermei, és az utolsó állomások a műhelyek, a szerelőcsarnokok — mind a háttérhez tartoznak. Ebbe a titokzatos háttérvilágba ritkán kap bebocsátást az idegen.

OLAJLÁZ ALASZKÁBAN

KINEK CSÖPÖG AZ OLAJ?

Hat évvel ezelőtt — amikor még szó sem volt energiaválságról, és a kőolaj ára is viszonylag alacsony volt — az Egyesült Államok 48. államában, Alaszkában kutatni kezdtek kőolaj és földgáz után. A messzi északi tundrán, az örök fagy és jég birodalmában a próbafúrások és a szeizmikus mérések lélegzetelállító eredményre vezettek: *felfedezték a világ egyik legnagyobb kőolaj- és földgázmezejét.*

A múlt század végén az alaszkai Fairbanks városka még az aranyásók lövöldözéséről volt híres, ma pedig olajfővárosként emlegetik.

Építési engedély — éppen most

A feltárások tanúsága szerint az úgynevezett Prudhoe Bay-i mezőn mintegy másfél milliárd tonna kőolaj és 740 milliárd köbméter földgáz található. A kitermelést hosszú ideig akadályozta Alaszka viszonylagos távolsága az USA-tól, ugyanis a feltárt fűtőanyagok elszállítása jelentős gondokat okozott. Végül is megszületett a döntés: *az északi Prudhoe Bay és a déli fagymentes Valdez kikötő között 1280 kilométeres csővezeték épül.* Valdezből pedig speciális tartályhajókon szállítják majd az olajat az USA nyugati partjára. A közelmúltban megindult vezetéképítést hosszas huzavona előzte meg.

Évekig nem adtak építési engedélyt, ugyanis az amerikai kongresszus által elfogadott környezetvédelmi törvény értelmében a szennyeződések elkerülése végett tilos a tengeren való rendszeres olajszállítás. De a tavalyi közel-keleti háborút követő olajválság és a „fekete arany" azóta is magas ára, közbeszólt. Jelenleg az USA-ban forgalmazott olajnak csak kétharmada hazai eredetű. Az import napi 1 millió tonna, és ez a magas árak mellett jelentős megterhelést jelent az államkasszának. Ennek ellenére *a nagy amerikai olajtrösztök soha nem látott profitnövekedést zsebeltek be a tavalyi, közel-keleti háborút követő olajválság nyomán, mivel az olajfinomítás és -szállítás nagy része amerikai kezekben összpontosul.* Nem véletlen tehát, hogy a jelentősen felkúszott árak mellett azért is nyomást gyakoroltak az amerikai kormányra, mert az alaszkai kőolaj révén ismét profitlehetőség nyílt az olajtársaságok előtt. *A benzinárak csökkentéséről természetesen szó sincs.* Ilyesmi nem szerepelt az építési engedély feltételei között.

Profit, profit, profit

Becslések szerint az alaszkai olajmező 25 évig ad majd olajat. Termelésével az USA több milliárd dolláros importot takaríthatna meg. *Természetesen a napi körülbelül 250 ezer tonnás termelés nem oldja meg az Egyesült Államok energiagondjait, de az ország teljes nyersolajszükségletének 10 százalékát fedezni tudja.* A vezeték építése tehát zöld utat kapott, és ezzel megkezdődött az Egyesült Államok történelmének egyik legnagyobb vállalkozása. Alaszka állam hét nagy olajvállalatnak adott bányászási engedélyt, amelyek megalapították az Alyeska Pipeline Companyt. A busás profitot hozó vállalkozás feladata az olaj kitermelése és az elszállításához távvezeték építése.

A kőolaj-vezeték a tervek szerint 1977-re készül el. A „cső" 69 ezer — 1,2 méter átmérőjű és 1,25 cm vastagságú — darabból áll majd. Az építési költségek a tervek szerint elérik a hárommilliárd dollárt! Elkészültek már azoknak a hajóknak a tervei is, amelyek ingajáratban szállítják majd el a vezetéken érkező olajat. Készen állnak az olaj mellett található földgáz elvezetésének a tervei is. Az Artic Gas konzorcium 5,7 milliárd dolláros Kanadán átvezető csővezetéket kíván építeni, melynek a végállomása az USA-ban lesz.

Az alaszkai távvezeték építésének megindulása óriási konjunktúrát hoz az építési vállalkozóknak és Alaszkának is. Szakértők szerint az Alyeska vállalat profitja csillagászati számokat ér majd el.

Nemcsak áldást hoz

Nagy ütemben épülnek az utak, a szállodák és az új lakónegyedek az odalátogató üzletemberek és az ott dolgozók számára. De — úgy tűnik — az olajmágnásoknak milliókat ígérő olaj nemcsak áldást hoz. A nyugatnémet Spiegel szerint egy év alatt négyszeresére emelkedtek Fairbanks környékén a szobabérek, az élelmiszerinfláció pedig 25 százalékos. A hajvágás ára — amely a Spiegel szerint a fellendülés legérzékenyebb barométere —, kettőről nyolc dollárra emelkedett. Ugrásszerűen megnövekednek majd Alaszka adóbevételei is. A legjobban azonban a hét olajvállalat: az Exxon, az Atlantic Richfield, a Standard Oil, a Mobil, a Philips, az Union, az Amerada Hess járt. Ugyanis a rendkívül gazdag energiamezőkért mindössze 900 millió dollár bérletet fizet az államnak.

Akárcsak a múlt századi aranyláz idején, természetesen most is megjelentek a szerencselovagok, akik a nagy üzlet árnyékában akarják sütögetni pecsenyéjüket, és néhány év múlva meggazdagodva elhagyni a zord vidéket. Sok közülük bizonyára szerencsével jár majd, hiszen egy ilyen nagyszabású építkezésen „mindig leesik valami".

A nagy felfedezésen felbuzdulva Alaszkában tovább folytatják a kutatásokat. Feltételezik, hogy a már felfedezett energiaparadicsomon kívül más mély fekvésű olaj- és gázlelőhelyek is vannak. Az olajláz tehát valószínűleg nem csitul. Washington pedig igyekszik magasan tartani annak hőfokát, hiszen a tengernyi gazdasági gond közepette gyógyírként hat az importfüggőséget csökkentő alaszkai olaj- és földgázmanna. Pedig, hogy kinek csöpög Alaszkában az olaj, nem kétséges...

G. Gy.—L. P.

MI A HELYZET

Mindenki — beleértve a törököket és a görögöket is — számos pontban egyetértett a Ciprusról rendezett ENSZ-vitán. Ellenszavazat és tartózkodás nélkül fogadták el ugyanis azt a határozati javaslatot, amelyet Algéria, India, Mali és Jugoszlávia terjesztett elő. Miben alakult ki egyetértés?

Alapvető pont — a szigeten állomásozó külföldi csapatok gyors kivonása és a belügyekbe való beavatkozás megszüntetése. A határozat emellett a sziget két közösségének feladatává teszi az ország alkotmányos államformájának meghatározását. A világszervezet főtitkárát kéri fel a két etnikai csoport problémáinak tárgyalásos rendezésére. Leszögezi a menekültek hazatérése biztosításának szükségességét is. Végezetül pedig Ciprus függetlenségének és területi integritásának sérthetetlenségét foglalja pontokba.

A határozat elfogadása — még ha a szöveg túl általánosnak is tűnik — **bizonyos előrehaladást** tükröz. Washington láthatóan ismét befagyasztotta azt a tervét, hogy NATO-keretek közé vonja a szigetet és a NATO családi ügyeként kezelje a rendezést. Az által viszont, hogy az ENSZ főtitkárának szerepe nagyobb súlyt kap, s nem a Biztonsági Tanács feladata a rendezés

ISMÉT

ILJICSOV SZOVJET KÜLÜGYMINISZTER-HELYETTES — MINT ISMERETES — LÁTOGATÁST TETT A SZIGETEN. ÓRIÁSI TÖMEG GYÜLT ÖSSZE A SZOVJET POLITIKUS ÜDVÖZLÉSÉRE. A TÁBLÁK FELIRATA: „CIPRUS NÉPE KÖSZÖNETET MOND A SZOVJETUNIÓNAK!" „NE OSSZÁK FEL CIPRUST!" ILJICSOV CIPRUSI LÁTOGATÁSA SORÁN TALÁLKOZOTT KLERIDESZ ÜGYVEZETŐ ELNÖKKEL IS

74. nov. 24.

Atalakul a vidék, és a térségben végbemenő ipari robbanás természetesen kihat az itt élő nomád népekre. Az ipar és közlekedés nagy területeket kihasít a legelőkből. A peulok tradíciókra alapozott életét zavarja a táskarádió, a helikopterek berregése, a fúrótornyok, szivattyúk zakatolása.

A peulok tragédiáját a beduinokéhoz lehet hasonlítani, akik – bár más térségben élnek – a nomád életmódot nehezen cserélik fel egy városi sofőr vagy olajmunkás életével.

A peuľokat még az aszály is sújtja! Nem lehet tudni, mi lesz a sorsa ennek a népnek, amelynek életét a hagyományok, a zöld szavannák, az örök vándorlás jellemezte.

(Endresz)

HA KISZÁRAD A LEGELŐ, TOVÁBB-VÁNDOROLNAK

FIATAL PEUL LÁNY, FÜLÉBEN A GAZDAGSÁGOT JELENTŐ ARANYKARIKÁKKAL

AZ UTOLSÓ ÁLLOMÁS...

74. dec. 13.

MENEKÜL A PÉNZ

Az elmúlt másfél évben a tőkés világ pénzügyi központjaiban — elsősorban New Yorkban Londonban, Párizsban és Zürichben — igencsak megszaporodott az árverések száma. Értékesebbnél értékesebb festmények, ékszerek, műkincsek, bútorok, kerámiák, bélyegek kerültek kalapács alá, hogy aztán hamarosan új gazdáiktól ismét megváljanak. Megfigyelhető, hogy ***új „iparág" van kialakulóban, a műtárgyak spekulációs felhalmozása és árusítása.*** Műgyűjtők mindig is voltak, de a mostani hullámot korántsem a hobbisták számának növekedése okozza, hanem szoros összefüggésben van a tőkés világgazdaságban lejátszódó eseményekkel, elsősorban az inflációval.

A fejlett tőkésországok közül csak az NSZK és Kanada „dicsekedhet" 10 százaléknál alacsonyabb éves inflációval. Nagy-Britanniában és a közös piaci országokban az éves áremelkedés megközelíti a 20 százalékot. Nem sokkal kedvezőbb a helyzet az Egyesült Államokban, ahol az infláció mellé gazdasági visszaesés és jelentős munkanélküliség is párosul. A pénz napról napra értéktelenedik, ezért a komolyabb vagyonnal rendelkezők igyekeznek pénzüket állandó értékű műtárgyakba menekíteni. Megindult tehát a menekülés az elértéktelenedő pénztől, akárcsak az 1929—32-es gazdasági válság idején.

Félreértés ne essék: nem a dolgozó osztályok menekítik műkincsekbe vagyonukat. Ők örülnek, ha fedezni tudják a növekvő megélhetési költségeket. Ha egyáltalában volt is valami csekély tartalékuk, azt most felemészti a gyorsuló infláció. Helyzetük fokozatos romlását jól bizonyítja a növekvő sztrájkmozgalom, a tiltakozás a már-már katasztrofális áremelkedések miatt.

Az elegáns árverési csarnokokat tehát nem a kispénzűek, hanem a millióikat féltő gazdagok töltik meg. Számukra, illetve vagyonuk számára már a bankok sem nyújtanak kellő biztonságot, hiszen az infláció mértéke már meghaladta a betétek után fizetett kamatot. (Nagy-Britanniában például a bankok évi 7—10 százalék kamatot fizetnek.)

Soha nem látott karriert futott be a „barbár sárga fém", az arany. ***Az év eleje óta ára megduplázódott, jelenleg 180 dollár körül mozog egy uncia (valamivel több mint 30 gramm) ára.*** A milliomosok most rúdszámra veszik az aranyat, hogy majd még magasabb áron továbbadják. Hasonló a helyzet az érmék és az ékszerek, drágakövek „piacán". A vevők idén 40 százalékkal több pénzt kínálnak a rubinért, smaragdért és zafírért, mint tavaly, és bizonyosra vehető a további áremelkedés. Meredeken emelkedik a gyémánt ára is.

A kereslet határozza meg az árakat a műkincsek piacán is. ***A milliomosok mielőbb szabadulni akarnak pénzüktől, és gyakorlatilag minden összeget hajlandók megadni egy-egy értékesebb festményért, éremgyűjteményért, szoborért vagy bélyegért.*** A műtárgyak árát tehát a spekuláció szabályozza, hiszen egy-egy árverésre kerülő műtárgy értéke már rég elszakadt tényleges értékétől. A megvásárolt tárgyak aztán hamarosan ismét kalapács alá kerülnek, jóval magasabb áron. És az inflációs pörgés csak folytatódik. Pontosan nem lehet kimutatni, hogy az emelkedő kikiáltási árak mennyivel járulnak hozzá az általános áremelkedéshez, de annyi bizonyos, hogy tovább korbácsolják az infláció magasra csapó hullámait.

A műtárgyak egyre inkább hasonlítanak a tőzsdei cikkekre, hiszen árukban egyre inkább tükröződik a nemzetközi politikai, de elsősorban a gazdasági élet minden rezdülése. Jelentős hasznot húznak az „ügyletekből" a nemzetközi árverezési cégek is, amelyeknek száma az utóbbi időben hirtelen megszaporodott. A legnagyobb angol bélyegkereskedő társaság, a ***Stanley Gibbons*** tavalyi mérlege például 68 százalékos forgalomnövekedést mutat, a profit pedig 50 százalékkal magasabb az előző évinél. Az ugyancsak angol Christie 84,5 millió dollárért értékesített művészeti tárgyakat. 1974 első félévében csaknem 200 millió dollárért értékesítettek New Yorkban, Zürichben és Los Angelesben műtárgyakat. (Összehasonlításul: ez az összeg elegendő lenne az idei indiai éhínség felszámolására . . .) Néhány jellemző példa a közelmúlt árveréseiből: egy Cezanne-képért a New York-i árverésen 1 millió dollárt fizettek, Bécsben egy 2500 éves pénzérme százezer schillingért talált gazdára, Zürichben egy kétszáz éves szobaberendezés negyvenötezer dollárért kelt el. A példákat még hosszasan lehetne sorolni, hiszen az árverések száma és a kikiáltási összegek magassága szinte napról napra emelkedik.

A pénzüktől menekülni akarók és a spekulánsok hamar rájöttek, hogy a műkincsek és az arany kereskedelmén kívül van még egy kitűnő befektetési lehetőség: ***az ingatlan-, illetve telekvásárlás.*** Ennek azután az lett a következménye, hogy igen magasra szöktek a telekárak. Szinte versengés alakult ki a gazdagok között, kinek sikerül több telket, ingatlant vásárolni, mindegy, milyen áron. Vannak olyanok, akik a nagymérvű világpiaci áremelkedés hatására — nyers- és alapanyagot vásároltak össze nagy mennyiségben, hogy azt néhány hét múlva busás felárral tovább értékesítsék. Persze ezek a „gyűjtők" rosszul számítottak, ugyanis a világpiacon a legtöbb alapanyag ára esni kezdett. Most örülhetnek, ha a vételárat megkapják a spekulációs célokkal felhalmozott „kincseikért". Szó sincs róla, hogy az infláció kizárólagos okát a spekulánsok és halmozók működésében kellene keresni. Kétségtelen viszont, hogy nekik is szerepük van az inflációs nyomás erősödésében.

A tőkésországok dolgozóinak nagy többsége nem tud mit halmozni. Legfeljebb cukrot és egyéb élelmiszert, mert ezekben a cikkekben hiány lépett fel az utóbbi időben, és az időszakos élelmiszerhiányban nem kis szerepe van a spekulációnak. Az árverési katalógusok olvasása helyett is egészen más dologgal vannak elfoglalva: a megélhetésért, életszínvonaluk romlása ellen harcolnak.

Gonda György

FIZIKAILAG BEFOGADVA, TÁRSADALMILAG KIVETVE

Ilyenkor, az év végén a nyugat-európai országokból ismét megindulnak az öreg autókból álló karavánok, a különvonatok Dél-Európába. Téli szabadságukra viszik a 11—12 milliónyi vendégmunkássereget. Sokan közülük már nem térnek vissza Svájcba, Nyugat-Németországba, Franciaországba, Hollandiába, mert munkaviszonyukat nem hosszabbították meg. **A tőkés világgazdaság 1974-ben megsokszorozódott gondjait az örökös létbizonytalanságban élő vendégmunkások érezték meg leginkább.**

Nyugat-Európa „rendelése"

A 60-as évek elején Nyugat-Európa gazdasági konjunktúrája egyre több munkaerőt követelt. Különösen a szakképzettséget nem igénylő munkakörök álltak betöltetlenül, sőt a krónikus munkaerőhiány már-már veszélyeztette az egyenletes gazdasági fejlődést. Munkaerő-toborzó kampány kezdődött Dél-Európában. Dél-Olaszországból, Törökországból, Görögországból, Spanyolországból, Jugoszláviából és Portugáliából milliók keltek útra családjukat otthon hagyva — önkéntes emigrációba. Később megindult a szakmunkások áradata is, hiszen Nyugat-Európa ilyen „rendelést" is feladott.

Mindenekelőtt a munka lehetősége csábította őket. Dél-Európa gazdasági fejlettsége még nem tudja az összes hazai munkaerő foglalkoztatását biztosítani. Csábítólag hatott továbbá a viszonylag magas nyugat-európai munkabér. Vonzóerőt gyakorolt a szakmatanulás lehetősége is, valamint az a remény, hogy néhány év múlva esetleg a család is jöhet. A küldő országok nagy megkönnyebbüléssel lélegeztek fel. A vendégmunkások kiáramlásával jócskán enyhült a hazai munkanélküliség, a szakmunkásképzés gondja; másfelől a vendégmunkások családtagjainak érkező rendszeres pénzküldemények érezhetően javították a fizetési mérleget. (Spanyolországét például évi nyolcszáz millió, Törökországét pedig 1,2 milliárd dollárral. A hazautalt devizáért az iparosításhoz pótlólagosan gépeket és berendezéseket importálhattak!)

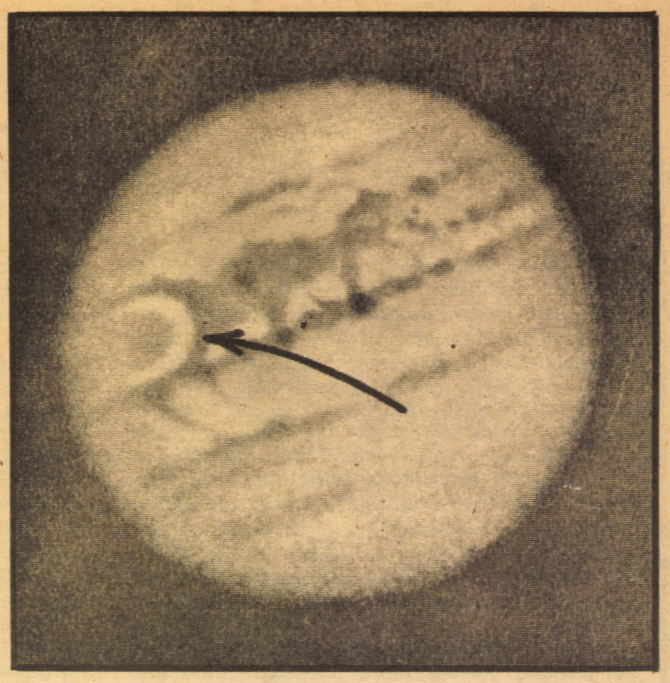
Nem jártak rosszul a fogadó országok sem. Megszűnt a munkaerőhiány, elsősorban a szolgáltató szektorban. A vendégmunkások a hazai dolgozóknál jóval alacsonyabb bért kaptak, s végre akadt, aki elvégzi a piszkos munkát is. Mert az „idegenek" elsősorban olyan álláshoz jutottak — szeméthordás, takarítás, anyagmozgatás —, amihez az NSZK-ban, Franciaországban, Svájcban nehéz hazai munkaerőt találni.

Népszavazás Svájcban

Ami a 11 milliós munkássereg életkörülményeit illeti, **a fogadó országokban valóban a társadalom szélén jelölhető ki a helyük.** Többségük barakkokban lakik, ingyenes egészségügyi ellátásuk nincs, állandó zaklatásoknak vannak kitéve és az elbocsátás Damoklesz-kardja szüntelenül fejük felett lebeg. Nyugat-Európa fizikailag befogadta, de társa-

ÓRIÁSBOLYGÓ VAGY TÖRPECSILLAG?

A Jupiter-kutatás eredményei

A Jupiter felhői az egyenlítővel párhuzamos csíkokban rendeződnek. A képeken a folytonos nyíl a vörös foltot, a szaggatott nyíl az egyik hold árnyékát mutatja

és körszerű foltok figyelhetők meg. Ami e holdak belső szerkezetét illeti, *Jurij Hodak* szovjet csillagász kutatásai igen érdekes eredményekhez vezettek. Szerinte mind a négy Galilei-féle hold nagyrészt *vízből és jégből* épül fel. Egyikük-másikuk belsejében, a jégkéreg alatt több száz kilométer vastagságú vízburok helyezkedik el, amelynek mélyén rejtőzik a holdak szilárd, feltehetően vasból álló magja. Ezek a Galilei-féle holdak tehát valóságos *„keringő jegestengerek"!*

Roppant méretek — gyors tengelyforgás

A Jupiter — amint általában ismeretes —, a Nap után a legnagyobb égitest naprendszerünkben. Tömege 318-szorta nagyobb a Földénél, térfogata pedig oly óriási, hogy belsejében 1320 Földet helyezhetnénk el. Kereken 12 év (pontosabban: 11,8 esztendő) alatt futja be pályáját a Nap körül. Naptól mért közepes távolsága 778 millió és 300 ezer kilométer, ami *több, mint ötszöröse az átlagos Föld—Nap távolságnak.* E nagy távolság miatt lényegesen kevesebb fényt és hőt kap, mint a Föld. Felszínén ezért igen alacsony, —120 Celsius-fok körüli átlagos hőmérséklet uralkodik. Érdekes, a bizonyos mértékig meglepő tény, hogy *a Jupiter több hőt sugároz ki magából, mint amennyit a Naptól kap.* Más szavakkal: úgy viselkedik, mint egy kihűlőben levő, de még nem teljesen kihűlt, a Naphoz viszonyítva kicsiny, de a többi bolygóhoz képest nagy *csillag*, amelynek belsejében önálló hőenergia-termelés folyik. Ezért *néhány tudós hajlik arra, hogy a Jupiterben ne egy nagy bolygót, hanem egy kicsiny csillagot lásson.* Mai ismereteink szerint azonban a Jupiter belsejében nem uralkodik olyan magas hőmérséklet, amely a csillagok középpontja körüli (sok millió fokos!) hőmérséklettel akár összehasonlítható lenne. Ezért egyáltalán nem valószínű, hogy a Jupiter hőenergia-termelését magfizikai átalakulásokra lehetne visszavezetni (a Nap belsejében például hidrogén alakul át héliummá, és eközben szabadul fel az az óriási energia, amelyet a Nap ezután szétsugároz a világűrbe). A Jupiter saját hőtermelését ezért inkább azzal a feltevéssel magyarázzák, hogy *a bolygó összehúzódóban van.* Ha ez az elgondolás a helyes, akkor a Jupitert *mégsem tekinthetjük kicsiny csillagnak.*

Az is meglepő, hogy ez a bolygó milyen gyorsan forog saját tengelye körül. Egy Jupiter-nap — földi időmértékkel mérve — csupán 9 órát és 50 percet tesz ki. A gyors tengelykörüli forgás következtében a Jupiter a pólusainál igen erősen belapult, sokkal jobban, mint a nála jóval kisebb Föld, amelynek egy tengelykörüli fordulatához 24 óra szükséges.

Hol van a szilárd felszín?

A Jupiter egy másik különlegessége a kis távcsővel is látható *felhő-övezet*, amely a gyors forgás miatt a bolygó egyenlítőjével párhuzamosan húzódó csíkok formájában mutatkozik meg. Nem ismerjük azonban, hogy ezek a felhők, amelyeknek anyaga főként metán és ammóniák, milyen magasan helyezkednek el az égitest felszíne fölött. *Létezik-e egyáltalán szilárd, kőzetekből álló felszíne ennek a furcsa bolygónak?* Sokáig az volt az álláspont, hogy igen. A Jupiter felszínén már több száz év óta ismert, legalább 50 ezer kilométer hosszú, ovális, vöröses színű foltot *(3. ábra)* többen is úgy próbálták magyarázni, hogy az nem más, mint egy roppant kiterjedésű, izzó kőzetolvadékokkal (lávával) kitöltött tó. Ha azonban egy ilyen „tó" léteznék, akkor a Jupiternek feltétlenül szilárd kőzetekből álló kéreggel is kellene rendelkeznie. Az újabb kutatások, főként a jelenlegi Pioneer-kísérlet elődjének, a Pioneer—10 űrlaboratóriumnak mérései azonban ellentmondanak ennek a feltevésnek. *Mai ismereteink szerint az óriási folt légköri képződmény,* egy — úgy látszik állandóan megjelenő — gigantikus forgóvihar középpontja; *a bolygónak pedig nincs kőzetekből felépülő kérge.* Így a Jupiter szerkezete teljesen eltér a Földétől. Jelenleg a következő Jupiter-modellt fogadják el a tudósok:

A Jupiter legkülső övezete a felhők birodalma. Ez alatt először ammóniakristályokból, majd ammóniacseppekből, végül pedig ammóniagőzökből álló gömbhéj következik. Ezzel azonban korántsem jutottunk még nagyon mélyre a bolygó belsejében! Az ammóniagőzök övezete alatt ugyanis jégkristályzóna található, amelyet vízgőzt tartalmazó héj követ. Még mélyebben folyékony hidrogénből álló öv, majd egy átmeneti hidrogénzóna van, s csak most következik *a bolygó magja.* Ez is hidrogénből épül fel, de az óriási nyomás miatt ennek a hidrogénmagnak az anyaga olyan átalakulásokon megy át, hogy *a fémekhez hasonló* tulajdonságokra tesz szert. Ezt *fém-hidrogénmagnak* hívjuk. A szóban forgó mag viszonylag nagyon nagy méretű, átmérője a bolygó átmérőjének 0,8-szorosára, esetleg 0,9-szeresére becsülhető.

Ez a fém-hidrogénből felépülő mag a Jupiter hatalmas erejű általános *mágneses terének* létrehozója is. A Jupiter mágneses mezeje — a Pioneer—10 mérései szerint — *sokszorosan erősebb* a Földénél.

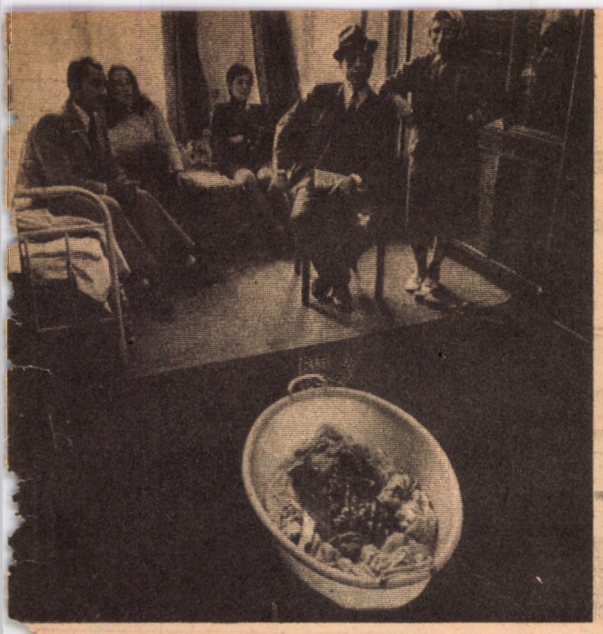
A Földet, a mágneses tér jóvoltából, valóságos védőpajzs övezi, amely megakadályozza, hogy az élőlényekre káros hatású, a kozmikus térségekből és a Napból érkező részecskesugárzások elérjék bolygónk felszínét. Ezt az övezetet felfedezőjéről (a holland származású *Van Allenről*) *Van Allen-féle zónának* nevezzük. Ilyen kozmikus védőpajzzsal azonban sem a Merkur, a Vénusz vagy a Mars bolygók, sem pedig Holdunk nem rendelkezik. A Jupiter volt az első olyan égitest, a Földet nem számítva, amelynek környezetében hasonló szerepű zónát sikerült felfedezni. Csakhogy a Jupiter Van Allen-féle zónájának alakja alaposan eltér a Földétől. A Jupitert a kozmikus pajzs elsősorban csak a bolygó egyenlítője mentén védi kielégítően, az égitest pólusai felé haladva a védőhatás igen erőteljesen csökken, sokkal erősebben, mint a Föld esetében.

Élet...?

Ha olyan *élőlényekre* gondolunk, amelyek a Földet benépesítik, akkor egészen nyilvánvaló, hogy *ezekhez hasonló lények nem élhetnek a Jupiteren.* Amint említettük, a belső hőtermelés ellenére is *nagyon hideg van* ezen az égitesten; másrészt *a légkörét alkotó gázokban* mindenféle földi élőlény elpusztulna. (Bár újabban egy California melletti hőforrásban olyan körülmények között találtak primitív élőlényeket, mint amelyek a Jupiter bizonyos részein feltételezhetők. A szerk.) *Tökéletesen bizonyosra vehetjük tehát, hogy semmiféle élet nem létezik jelenleg ezen az óriásbolygón.*

Ennek a ténynek felismerése ellenére is akadt azonban néhány merész kutató, aki feltételezte, hogy a Jupiterben valamikor több száz millió év elteltével, olyan feltételek alakulhatnak ki, amelyek kedvezőek lehetnek majd az első élőlények megszületéséhez. Nem elképzelhetetlen ugyanis, hogy a Jupiter légkörében olyan kémiai folyamatok játszódnak le napjainkban, amelyek nyomán a légkör összetétele megváltozik, s ha a bolygó összehúzódása tovább folyik, és így hőtermelése nem szűnik meg, egyszer talán a légköri adottságok kedvezővé válhatnak egyes, nagyon kezdetleges élőlények számára.

Dr. Hédervári Péter

dalmilag „másodrendű állampolgároknak" tekinti őket. Elszigetelt közösségekben élnek, a munkahelyen kívül gyakorlatilag nincs kapcsolatuk a hazai lakossággal.

1974-ben Nyugat-Európában megtorpant a gazdasági növekedés, csökkent a termelés és soha nem látott méreteket öltött az infláció. (S a gazdasági prognózis 1975-re sem kecsegtet jobb kilátásokkal.) Egymás után csukják be hosszabb-rövidebb időre a gyárakat, ismét napirenden vannak a munkáselbocsátások. **Szélsőséges és hamis nézetek szerint a gazdasági bajok fő okozója a vendégmunkássereg.** Svájcban a közelmúltban népszavazásra bocsátották a vendégmunkások kérdését: maradhatnak, vagy hazaküldjék őket? Szerencsére győzött a józan ész és a vendégmunkások maradhatnak. A 2,5 millió külföldit foglalkoztató NSZK 1000-től 2000 márkáig terjedő „prémiumot" ajánlott fel azoknak a külföldi munkásoknak, akik „önkéntesen" távoznak. Sok vendégmunkást pedig úgy küldenek szabadságra, hogy **„csak levélbeni értesítésre kell visszajönniük"** s a levél általában nem érkezik meg soha.

Az ifjúság napirendjén is

A külföldön dolgozó munkások még inkább szenvednek az inflációtól, mint a hazaiak, hiszen jövedelmük kisebb. A hazautalt pénz napról napra kevesebbet ér, a megélhetési költségek odahaza is meredeken emelkednek.

A küldő országoknak is számos gonddal kell szembenézniük a vendégmunkások kényszerű hazatérése miatt. Görögországban például — a munkaerő egy részének Nyugat-Európába vándorlása következtében — végre sikerült felszámolni a munkanélküliséget, a tömegesen hazatérőknek viszont képtelenek munkát adni. Spanyol közgazdászok véleménye szerint a hazautalások várható elmaradása miatt át kell dolgozni a fejlesztési elképzeléseket. Törökország esetében is megállna a fizetési mérleg javuló tendenciája, Olaszországban — amely egyébként is „Európa beteg embere" — pedig szinte katasztrófához vezetne a tömeges hazaáramlás.

A vendégmunkások ügye nemcsak gazdasági, hanem politikai kérdés is. **Növekszik a vendégmunkások politikai ereje, egymást követik a tüntetések helyzetük megjavításáért, szakszervezeteik pedig mind hatékonyabban küzdenek jogaikért és az egyenlő elbánásért.** Az erősödő nyomás hatására a fejlett tőkésországok — úgy tűnik — kénytelenek lesznek elállni tervezett drasztikus létszámcsökkentő intézkedéseiktől. A vendégmunkásokkal vállalt szolidaritás egyre nagyobb súlyt kap a haladó nyugat-európai pártok, szervezetek követeléseiben is. Várnában, a DIVSZ közgyűlésén is terítékre került a téma. A haladó nyugat-európai ifjúsági szervezetek saját harcuk részének tekintik a vendégmunkások kiszolgáltatottságának kiküszöbölését célzó kezdeményezéseket.

Lőrincze Péter

Már befejeződött a Bajkál–Amur vasútvonal keleti szakaszának kijelölése

A BAM keleti szakaszának építői a munkanap eredményeit értékelik

HÍDÉPÍTÉS

Novemberben a Bajkál–Amur vasútvonal egyes építkezési körzeteiben mínusz 27 fokos hőmérsékletet mértek. Ez azonban nem akasztotta meg a munkát. Az ifjú építők jelenleg hidakat építenek. Keleten vasúti hidat emelnek az Amur felett; tőle háromezer kilométerre híd nő a Léna egyik mellékfolyója, a Tajura fölé. Ez a második híd biztosítja az összeköttetést Uszty-Kut és a Zvjozdnij között.

A „BAM-ősz" megkívánja, hogy nagy lendülettel végezzék a munkálatokat: intenzíven kell felkészülni a „téliesítésre". Ennek egyik mozzanataként a szakemberek már befejezték a BAM keleti szakaszának pontos kijelölését, amely Berjozovij falutól az Amur menti Komszomolszk mellett haladva, Szanah kitérőig tart.

PORTRÉ

FUKUDA TAKEO, A MEGBÍZHATÓ

Tanaka miniszterelnök és pártelnök lemondása óta teljes gőzzel beindult az „örökösödési háború" a japan kormánypártban, a képviselők, sőt egész frakciók megvásárlásával, vagy ahogy Tokióban nevezik, a „horgászás", illetve a „halászás". Az esélyesek egyike Fukuda Takeo volt, az utolsó évtized japán politikájának jelentős személyisége. Ugyanahhoz a nemzedékhez tartozik, mint a jelenlegi vezető üzleti körök, ugyanarra az egyetemre járt, mint azok, és a „megfelelő" módon készült fel a politikai életre. Mit jelent ez a jellemzés?

Először: a megfontoltságot, szemben a lemondott kormányfő elhamarkodott döntéseivel. Fiatalság, bolondság – Tanaka 56 éves volt. Hogy Fukuda mennyi? A legjobb korban van – két hónap híján 70 éves. De hát ezt a japán politikai életben valóban a megfelelő életkornak tartják.

Másodszor: gazdag családból származik, és ez lehetővé tette, hogy a négy „japán Harvard" egyikén végezzen. A tokiói Imperial Universityn tanult, ott, ahol a tőkés fejlődés megindulása óta japán „agyait" képezik.

Harmadszor: a pénzügyminisztériumban kezdte pályafutását és emelkedett egyre magasabbra a ranglétrán, a politikain is. Karrierjén legfeljebb az ejthetett volna foltot, hogy mint a pénzügyminisztérium költségvetési irodájának vezetőjét, egy megvesztegetési ügy kapcsán letartóztatták. Jóllehet a megvesztegetőt, a Shova Denko vállalat elnökét bebörtönözték, Fukudának sikerült tisztáznia magát.

Ez hát a siker három alapfeltétele. A politikai karrier 1952-ben indult, akkor lett parlamenti képviselő – természetesen a nagytőke érdekeit képviselő Liberális Demokrata Párt színeiben. Volt pénzügyminiszter, külügyminiszter, és magáénak mondhatja a párt egyik legerősebb frakcióját.

Amikor 1972-ben pártfogója, Szato kormányfő lemondott, Fukudát az egyik esélyesként tartották számon. Vesztett – mégpedig örök riválisával, Tanakával szemben. Most, Tanaka bukása után ismét megnyílt előtte a nagy lehetőség. Hogy milyen a politikai arculata? Egy mondat mindent elárul. A „zaikai", a japán üzleti világ szörnyei, a nagy monopóliumok képviselői így tartják számon: a megbízható.

Z. I.

Szabadság, függetlenség, béke, demokrácia – ezeket a célokat írta a zászlajára megalakulásakor 1960. december 20-án a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front. Kommunisták és polgári demokraták, haladó buddhista és katolikus papok, a társadalom legszélesebb rétegei fogtak össze, hogy egységben harcoljanak a saigoni zsarnokok és amerikai támogatóik ellen.

Az azóta eltelt tizennégy esztendő az áldozatok, szenvedések, megpróbáltatások, a hősi helytállás időszaka volt. És a történelmi jelentőségű győzelmeké. Közülük is kiemelkedik a csaknem két éve aláírt párizsi megállapodás, amely megteremtette a béke lehetőségét Dél-Vietnamban is.

Csak a lehetőségét, mert az egyezmény aláírásának pillanatától ismétlődnek a saigoni provokációk, területrabló kísérletek. A DIFK ezért arra kényszerül, hogy fegyverrel a kézben védje meg területeit, óvja a békés lakosságot.

A felszabadított övezetekben, például Quang Triben, minden a háborúra emlékeztet. A bombatölcsérek összeérnek, szögesdrót burjánzik mindenfelé, romok, házcsontvázak jeleznek sok hajdan volt falut. Az utakról, kitaposott ösvényekről lelépni életveszélyes, fel nem robbant aknák lapulnak a fűben, bozótban.

A McNamara-vonal támaszpontjai, erődjei, repülőterei, ahonnan az 1972-es nagy offenzíva során űzték ki az ellenséget a DIFK erői, kísérteties képet mutatnak. Az Ai Tu-i repülőteret kiürítése után B–52-esek és más bombázók tették egyenlővé a földdel. Csak itt-ott meredezik – mint óriási, kinyílt acélvirág, vagy absztrakt szobor – egy-egy raktár, vagy hangár vázmaradványa. Tizenkét négyzetkilométernyi iszonyú rozsdatemető.

De az agyonsanyargatott Quang Triben is sarjad az élet. Dong Haban már kőházak állnak: tiszta és jól felszerelt a megyei kórház. Az iskolában újra folyik a tanítás. Igaz, a körülmények még nem „békebeliek": a padokat a szülők ácsolják és a kerítés gyakran bombahüvelyekből, kiegyenesített szögesdrótokból készült . . .

A DNFF évfordulóján csak azt kívánjuk Dél-Vietnam népének, hogy sikerüljön megnyernie a békét.

Az elmúlt években hányszor és hányaknak kellett így, felgyújtott otthonukat hátrahagyva menekülniük?

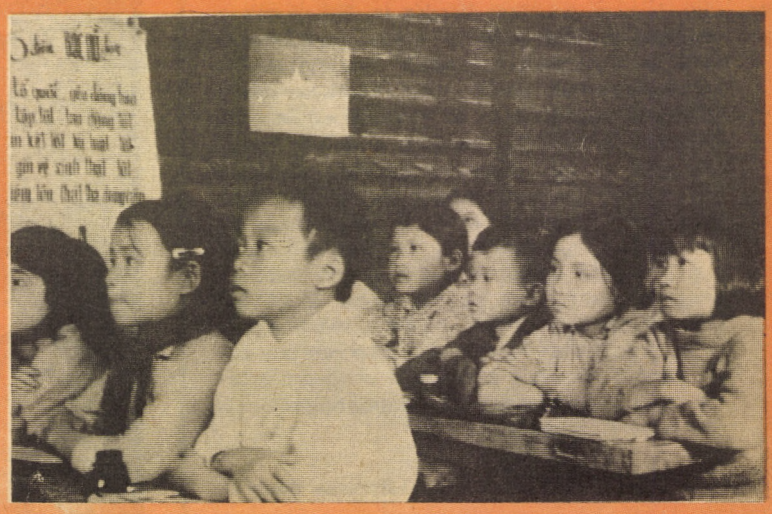
„A nő" – ez volt a címe annak a kiállításnak, amelyen ezt a képet bemutatták. Halántékra feszülő puskacső, megaláztatás – és elpusztíthatatlan méltóság az arcon. Lehet-e tömörebben és igazabban megfogalmazni a női, az emberi sorsot Dél-Vietnamban?

A tengernyi nehézség, a súlyos örökség és a saigoni katonaság meg-megújuló provokációi ellenére a párizsi megállapodás óta fokozatosan normalizálódik az élet a DIFK területein. A forradalmi kormány zászlaja leng a traktoron

A ROMOKON SARJAD AZ ÉLET

A gyerekek Quang Triben is olyanok, mint bárhol másutt a világon. Csak boldogabban járnak végre ismét rendes iskolába barlangiskola helyett, feszültebben figyelnek a tanár szavára, és ők tudják, nagyon is tudják, mi a háború

DÉL-VIETNAM KÉPEKBEN

INDIA

TIZENHÁROM KÉPBEN

India iránt nem maradhat érzéketlen az ember. Azok, akiknek megadatik a személyes, közeli ismeretség élménye, vagy szerelmesek lesznek e megfoghatatlan, sejtelmes, kontinensnyi országba, vagy mereven elzárkóznak a véleménynyilvánítástól. Az indiai nagyvárosok utcáin úgy érzi magát az ember, mint egy reménytelenül gyorsuló ringlispilben, ám a szédületet ezúttal nem a keringés, hanem az emberi sokaság, a meztelen, formátlan élniakarás tolakodó megnyilvánulásai okozzák. Mert Indiában irdatlan a szegénység. Még akkkor is állja a helyét a jelző, ha a tömegpusztító éhínség ma már a múlté, s a fejlődés jelei letagadhatatlanok. Sőt éppen a vitathatatlan haladás nagyítja fel a múlt örökségét, a nyomort: minél erősebb a fény, annál jobban rajzolódik ki az árnyék.

Augusztus 15-én múlt tizenhét éve, hogy India elnyerte alkotmányjogi függetlenségét. Ezen a napon nagy ünnepet rendeztek szerte az országban. A szegények is ünnepelnek. Feledik az utóbbi hónapokban ijesztővé vált inflációt, az állami élelmiszerboltok kétségbeejtő áruhiányát, a hétköznapok szorongató valóságát. Mert ösztönösen érzik, hogy a függetlenség az a kincs, amely megoldást hozhat egyszer gyötrelmeikre. Képriportunk India mindennapjait kívánja megörökíteni, természetesen távolról sem a teljesség igényével.

Alsó képünk Agrában készült, a világ hét csodájának egyikét, a csupa márvány síremléket, a Tadzs Mahalt örökíti meg.

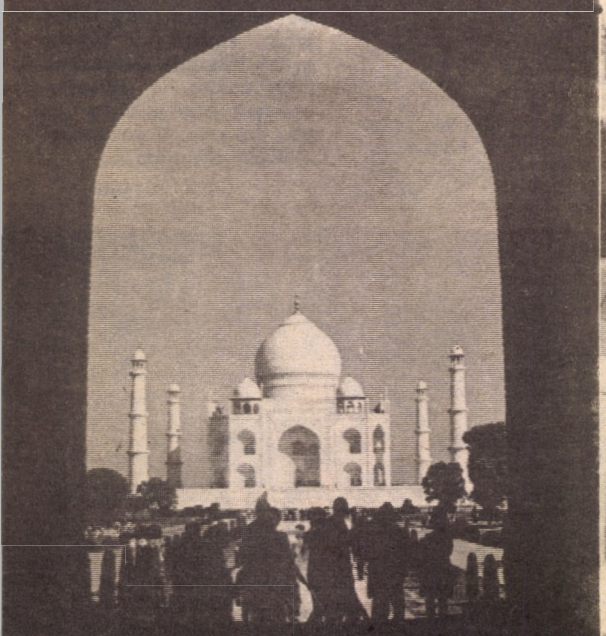

FOTO: AGOSTON ISTVÁN

Bombay

Az indiai prospektusok Bombayt kozmopolita városként tüntetik fel. Az Indiai-óceán partján fekvő város, amelynek lakossága csaknem ötmillió, Maharastra állam fővárosa. A hajdani angol közigazgatás egyik központja volt, s ennek nyomait viseli ma is. De az Elefánt-szigetekről a fotós már a modern Bombayt fényképezhette, amely az új indiai építészet nyomait viseli magán. Itt épült fel India első atomerőműve, s itt működik a világ egyik legmodernebb űrkutató állomása.

Jobb oldali felső képünk az új Bombay felhőkarcolóit mutatja, a nyári időszakban kiszáradt tengeröböl felől. Alatta az alkonyati tenger párás levegőjében rajzolódnak ki a halászok sziluettjei. Alul Bombay egyik jellegzetes lakótelepe.

